

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Promlčení

Vypracovala: Kateřina Petříková

Vedoucí práce: JUDr. Marta Uhlířová, PhD.

České Budějovice 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina PETŘÍKOVÁ**
Osobní číslo: **E12472**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Promlčení**
Zadávací katedra: **Katedra práva**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce:

Cílem práce je analýza stávající právní úpravy promlčení a její komparace s úpravou ze starého OZ. Práce se bude zabývat i případnými náměty de lege ferenda.

Metodický postup:

Základními metodickými postupy bude analýza promlčení. Nejprve bude provedena analýza a dále komparace NOZ a OZ. Výsledkem by mělo být označení konkrétních změn, jejich dopad, výhody a nevýhody.

Rámcová osnova:

1. Úvod.
2. Literární rešerše.
3. Vlastní práce.
4. Komparace se starým OZ.
5. Praktická část.
6. Závěr.
7. Seznam použitých zdrojů.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **40 - 50 stran**
Forma zpracování bakalářské práce: **tisková**

Seznam odborné literatury:

JANKŮ, Martin. *Základy práva pro posluchače neprávnických fakult.* 5., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, xxvi, 535 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-494-0.

BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny.* 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 375 s. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-819-2.

ŠVESTKA, J., J. DVORÁK, J. FIALA a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek I - VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-369-2

LAVICKÝ, P., M. HRUŠÁKOVÁ, Z. KRÁLÍČKOVÁ, J. SPÁČIL, J. FIALA a M. HULMÁK. *Občanský zákoník.* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o., 2013/2014. ISBN 978-8074-004-99-5.

Právní předpisy:

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.
zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Marta Uhlířová, Ph.D.**
Katedra práva

Datum zadání bakalářské práce: **3. ledna 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

doc. Ing. Ladislav Holník, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Budejovická 12 370 05
370 05 České Budějovice

JUDr. Růžena Krubý
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 24. února 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma „Promlčení“ vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Písku dne 10.4. 2015

Kateřina Petříková

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat JUDr. Martě Uhlířové, PhD., za čas, trpělivost, vedení a odborné rady při zpracování této závěrečné bakalářské práce.

Obsah

1.	Úvod	4
2.	Literární rešerše.....	6
2.1.	Promlčení v zákonících	6
2.2.	Vymezení pojmu promlčení	8
2.3.	Promlčení a dobré mravy.....	15
2.4.	Promlčecí lhůta	16
2.4.1.	Délka promlčecí lhůty	17
2.4.2.	Počátek promlčecí lhůty	25
2.4.3.	Běh promlčecí lhůty	28
2.4.4.	Stavení a přetržení promlčecí doby	31
2.4.5.	Obnovení nároku a běh nové promlčecí lhůty	31
2.5.	Promlčení a prekluze.....	34
3.	Cíle a metodika	36
4.	Vlastní práce	37
4.1.	Řešení promlčení pohledávek konkrétní obchodní společností.....	37
4.1.1.	Základní údaje o společnosti.....	37
4.1.2.	Řízený rozhovor	38
4.1.3.	Syntéza získaných informací.....	39
4.1.4.	Vnitropodniková směrnice týkající se promlčení pohledávek.....	40
4.2.	Judikatura.....	42
4.2.1.	Rozhodnutí 21 Cdo 85/2010	42
4.2.2.	Rozhodnutí 29 Cdo 656/2011	45
4.2.3.	Kdy by byla námitka, že je promlčení v rozporu s dobrými mravy, v obou případech uznána?	47
5.	Závěr.....	49

I. Summary and keywords.....	50
II. Zdroje:	51

Seznam zkratk

NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ předpisů	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ předpisů	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Sb.	Sbírky
Cdo	dovolání ve věcech občanskoprávních
sp. zn.	spisová značka
čl.	článek
r	rozhodnutí
NS	Nejvyšší soud České republiky
FO	fyzická osoba
PO	právnícká osoba

1. Úvod

Tématem této bakalářské práce je „Promlčení“. Toto téma bylo vybráno ze zájmu o právní vědu a ze snahy o bližší porozumění této problematice.

Promlčení je spjato s plynutím času. S plynutím času právo nezaniká, avšak může být ale oslabeno. Ačkoliv není problematika promlčení veřejností zcela známá, setkáváme se s ní ve všech právních vztazích. Je tudíž důležité mít o promlčení alespoň nějaký přehled.

Jelikož došlo 1. 1. 2014 k nabytí účinnosti nové právní úpravy, a to zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „Nový občanský zákoník“), cílem této práce bylo mimojiné porovnání právního institutu promlčení ve staré právní úpravě, tj. zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, občanský zákoník (dále též „Občanský zákoník“) a zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, obchodní zákoník (dále též „Obchodní zákoník“) právě s Novým občanským zákoník.

Tato bakalářská práce se proto nezaměřuje pouze na nově účinnou právní úpravu, ale bere v potaz i promlčení dle předešlé právní úpravy. A to proto, že skutečnosti, které vznikly před 1. 1. 2014, se řeší dle původních právních předpisů – tzn. běh, přerušení a trvání promlčecí lhůty, by se řešilo dle ustanoví Občanského zákoníku, respektive Obchodního zákoníku.

Kapitola „Literární rešerše“ je teoretická část, kde je promlčení popsáno a vysvětleno. Nejdetaillněji je v této bakalářské práci vysvětlen právní institut promlčení dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ale jsou zde i příklady výkladu problematiky dle zákona č. 513/1991 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů a také podle zákona č. 40/1964 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů. Tato kapitola obsahuje i komparaci ustanovení jednotlivých zákoníků a uvádí i praktický příklad ve formě rozsudku. V práci jsou objasněny pojmy jako začátek běhu promlčecí lhůty, délka promlčecí lhůty respektive doby, přetržení promlčecí lhůty a další.

Vlastní práci tvoří dvě části. První část se týká použití teorie v praxi. Je zde na příkladě obchodní společnosti ukázán případ praktického využití tohoto právního institutu. Také je zde proveden řízený rozhovor s jednatelem obchodní společnosti, který sloužil jako zdroj informací. Nakonec je vybrané obchodní společnosti, na základě získaných

informací, doporučena vnitropodniková směrnice, která usnadní korporaci kontrolu nad splatností pohledávek tak, aby nedocházelo k jejich promlčování.

Ve druhé části vlastní práce je ukázáno řešení konkrétních příkladů. Vybrané případy byly bohužel řešeny ještě dle staré právní úpravy, a to kvůli tomu, že judikatura, která řešila právní institut promlčení dle NOZ, není prozatím dostupná.

2.Literární rešerše

2.1. Promlčení v zákonících

Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen NOZ), který mimo jiné zrušil zákon č 531/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen ObchZ) i zákon č. 64/1994Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen OZ) a sjednotil úpravu promlčení, která předtím byla roztržena mezi tyto dva zákony. Jelikož se právním institutem promlčení zabývaly oba zákoníky, přinášelo to v praxi mnoho úskalí při rozhodování se, který ze zákonů na předmětnou problematiku použít.

Vzhledem k existenci dvou zákoníků zabývajících se právním institutem promlčení bylo důležité rozhodnout, podle jakého zákoníku budou strany či soud daný případ řešit. (ustanovení § 401 ObchZ)

Předchozí právní úprava stanovovala, že pokud nebylo právo uplatněné v době určité zákonem, došlo k jeho promlčení. Zákon stanovoval, že promlčení mohla podlehnout všechna práva kromě práva vlastnického. Dále také zákon stanovoval, že nelze promlčet práva z vkladů na vkladních knížkách nebo na jiných formách vkladu a běžných účtech, pokud vkladový vztah trvá. (ustanovení § 100 OZ)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, se zabýval touto problematikou v části první – Obecná ustanovení, hlava osmá ustanovení § 100 – § 114. Vzhledem k tomu, že předchozí právní úprava se právní institucí promlčení zabývala nejen v OZ, ale i v zákoně č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů obchodní zákoník, musíme zmínit i část ObchZ, kde se promlčení nacházelo. Nalezli bychom ho v části třetí, hlavě první, dílu 11, ustanovení § 388 - 408. (ObchZ a OZ)

Promlčecí lhůta, u ObchZ, obecná byla sice zákonně dána na čtyři roky, ale mohla být prodloužena písemným prohlášením, a to i opakovaně. Celková délka však nemohla přesáhnout 10 let od úplného počátku promlčecí doby. Prohlášení bylo možno učinit pouze před počátkem běhu promlčecí doby. (ustanovení § 401 ObchZ)

Ačkoliv byl právní institut promlčení upraven jak v ObchZ tak v OZ, neznamenal to, že bychom se při řešení případu museli řídit oběma zákoníky současně. V OZ byla

úprava promlčení pro obchodní závazkové vztahy plně komplexní, tudíž se ustanovení z OZ na tyto případy vůbec nevztahovala. (Plíva; 2009)

NOZ přinesl mnoho změn. Nová právní úprava ruší obchodní zákoník a sjednocuje ho se zákoníkem občanským právě do NOZ. Promlčení se tak stává přehlednější a není třeba se rozhodovat, dle jakého zákoníku postupovat. V NOZ nalezneme promlčení v hlavě páté – Právní skutečnosti, díl třetí – Promlčení a Prekluze, oddíl první ustanovení § 609 – 653. Společně s pojmem promlčení je v této části NOZ vysvětlen i pojem prekluze. (ustanovení § 609 – 653 NOZ)

2.2. Vymezení pojmu promlčení

Účel promlčení spočívá v stimulaci subjektů k včasnému vykonání subjektivních občanských práv. Toto brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a povinností, které jim odpovídají a náleží. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Zuklínová uvádí: „*Promlčení lze vymezit jako následek marného uplynutí lhůty dané k uplatnění práva, tj. vykonání práva. Tento následek spočívá v tom, že se jeho úspěšná uplatnitelnost stane podmíněnou.*“ (Dvořák, Švestka, Zuklínová a kol.; 2013)

Z NOZ plyne, že nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit. Plnil-li však dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat vrácení toho, co plnil. (ustanovení § 609 NOZ)

Z důvodové zprávy k tomuto ustanovení je vyplývá, že v dřívější právní úpravě, konkrétně v ustanovení § 100 odst. 1 OZ a v ustanovení § 388 odst. 1 ObchZ, se využívalo toho, že pokud se promlčelo právo, soud ho k námitce dlužníka nepřiznal. V soukromém právu je důležité, že dlužník není povinen plnit jeho dluh. Podobně to má například návrh všeobecného referenčního rámce, ustanovení § 214 BGB, článek III – 7:501 DCFR. Je-li právo dlužníka promlčeno, tak oprávnění plnit zůstává a povinnost k plnění zaniká. Záleží zde tedy prakticky jen na pohnutce dlužníka plnit či neplnit. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Právě kvůli tomuto staví návrh do čela úpravy instituty promlčení dvě právní pravidla, a to, že když nebylo právo vykonáno v promlčecí lhůtě, tak se právo promlčí a dlužník není povinen plnit. Druhé pravidlo říká, že pokud dlužník plnil a už to bylo po uplynutí promlčecí lhůty, tak nemůže požadovat vrácení plnění. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Toto právo, právo promlčení, je chráněno soudní mocí. Může se ale stát, že namísto soudu bude rozhodovat rozhodce. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

V případě, že dlužník před soudem namítne promlčení, nemůže být promlčené právo věřiteli přiznáno. Uplatněním této námítky dojde totiž k zániku nároku na jeho plnění. (Knapp, 1995)

Soud přihlíží k promlčení pouze tehdy, namítne - li dlužník, že je právo promlčeno. Pokud se ale některý z účastníků právního vztahu vzdá předem možnosti uplatnit námítku promlčení, soud k tomu nepřihlíží. (ustanovení § 610 odst. 1 NOZ)

Jelikož se NOZ odproštuje od obecného vzdání se jakéhokoliv práva, která vznikají teprve v budoucnu, navrhuje se zde, že možnost dlužníka vzdát se předem uplatnění námítky bude vyloučena. Stejně to má například i občanské právo Švýcarska a Polska. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Ustanovení § 610 odst. 1 klade důraz na „*procesní aspekt uplynutí promlčecí lhůty*“. To značí, že se právo, ke kterému došlo dle předpisů již k uplynutí promlčecí lhůty, oslabí a soud poté přihlédnou pouze k dlužníkovo námítce, která byla namítnuta během soudního řízení, týkajícího se právě promlčeného závazku. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Námítkou se rozumí jednostranné procesní právní jednání účastníka (dlužníka), ke kterému získává dlužník oprávnění tehdy, kdy dojde k promlčení jeho závazku. Námítka musí být adresována soudu, který dohlédne na to, aby se námítka dostala k druhému účastníku (věřiteli), a tím námítka nabývá vztahu jak se soudem, tak s věřitelem. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Z vznesení námítky dlužníkem, který je ve většině případu na straně žalovaných, vyplývá, že dlužník má důkazní břemeno a dále také povinnost tvrzení a povinnost důkazní k námítce promlčení. Tímto je myšleno, že musí uvést, že uplynula přesně vymezená doba, ve které žalobce nevykonal své právo. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

K námítce promlčení nepřihlíží soud z úřední povinnosti, zároveň také soud nemůže účastníka řízení poučit o skutečnosti, že žalované subjektivní právo je promlčeno. Toto poučení by totiž bylo nad rámec poučovací povinnosti, kterou má soud k účastníkům daného řízení, a to ve smyslu ustanovení § 5 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“). Toto ustanovení udává soudu povinnost poučit účastníky jen o jejich procesních právech a povinnostech

s cílem zachování zásady rovnosti všech účastníků daného řízení před soudem a zároveň zabránit vzniku újmy, která by mohla, v důsledku neznalosti procesních předpisů, vzniknout účastníkovi řízení. Kdyby však soud poučil účastníka řízení o možnosti vznést námitku na promlčení nebo pokud by ho upozornil na to, že žalované subjektivní právo je překročeno, porušil by tím právo na spravedlivý proces (v podobě narušení nestrannosti a nezávislosti soudu ke vztahu k účastníkům řízení) a taktéž by byla porušena zásada rovnosti. (Lavický a kol.; 2014)

To, zda dlužník využije své právo vznést námitku před soudem, je pouze v jeho pravomoci. To znamená, že pokud dlužník právo na vznesení námítky nevyužije, soud k ní nepřihlíží a rozhodne. Pokud ale dlužník právo vznést námitku využije, soud musí přezkoumat, zda je žalované subjektivní právo opravdu promlčeno. Jestliže je právo opravdu promlčeno, pak má soud povinnost (až na výjimky uvedené v ustanovení § 610 odst. 2 NOZ) věřitelovu žalobu zamítnout. (Lavický a kol.; 2014)

Ustanovení § 610 odst. 2 uvádí: *„Jsou-li si strany povinny vrátit, co nabyly podle neplatné smlouvy nebo ze zrušeného závazku, přihlédne soud k námitce promlčení, jen pokud by promlčení mohla namítnout i druhá strana. To platí i v případě, že bylo plněno na základě zdánlivého právního jednání.“* (ustanovení § 610 odst. 2 NOZ)

Ustanovení § 610 odst. 2 NOZ vychází z ustanovení § 107 odst. 3 OZ. Z uvedeného ustanovení plyne, že pokud si byli účastníci neplatné či zrušené smlouvy povinni vše vzájemně vrátit, přihlédl soud k námitce na promlčení, jen pokud by mohl i druhý účastník použít námitku promlčení. Takto se postupovalo i tehdy, kdy došlo k předání dané věci na základě neplatné či zrušené kupní smlouvy. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Na rozdíl od námítky započtení, která může být použita i mimo rámec soudního řízení, námitka promlčení může být vznesena pouze během probíhajícího soudního řízení. Námitku promlčení nelze opírat o nově zjištěné, ještě nepotvrzené, skutečnosti a důkazy, jestliže již došlo ke koncentraci řízení – ukončení doby, do které bylo možno vznášet další skutečnosti a další důkazní návrhy. Právo na uplatnění námítky promlčení nelze promlčet. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Námitku promlčení je možno uplatnit buď jako obranu vůči požadavku žalobce, nebo i jako obranu vůči určovací žalobě, týkající se promlčeného práva. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

V právní úpravě, účinné do 31.12 2013, byl účinný všeobecný zákaz vzdát se práv, která vzniknou účastníkovi právního vztahu v budoucnu – tedy námitky. (ustanovení § 574 odst. 2 OZ)

NOZ ale upouští od tohoto zákazu, a proto je potřeba vyloučit možnost dlužníka vzdát se předem uplatnění námitky promlčení, tzn. předtím, než se právo promlčí. (Lavičský a kol.; 2014)

Ze zákona vyplývá, že se dlužník může vzdát práva na vznesení námitky promlčení platně až potom, co se právo promlčí. Vzdání je možno učinit konkludentně - například tím, že dlužník nevznese námitku promlčení před soudem nebo tím, že splní dluh. (Lavičský a kol.; 2014)

V dřívější právní úpravě účinné do 31.12 2013, tedy v OZ a v ObchZ bylo promlčení jako předmět vymezeno rozlišně. ObchZ říkal, že promlčení se vztahuje na jakékoliv právo ze závazkových vztahů. Výjimkou však byla smlouva uzavřená na dobu neurčitou. V OZ se promlčovala všechna majetková práva krom práva vlastnického. NOZ v tomto ohledu převzal ustanovení právě z OZ. (ustanovení § 100 odstavec druhý OZ a ustanovení § 387 odstavec druhý ObchZ)

Dle NOZ se promlčují všechna majetková práva s výjimkou práva vlastnického a práva domáhat se rozdělení společné věci. Dále se nepromlčuje právo na zřízení nezbytné cesty¹ a právo na vykoupení reálného břemene². (ustanovení § 611, 613 a 614 NOZ)

Ustanovení § 611 zní: „Promlčují se všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se promlčují, pokud to zákon stanoví.“ (ustanovení § 611 NOZ)

¹ Nezbytná cesta: Právo vlastníka nemovité věci, na níž nelze řádně hospodařit či jinak ji řádně užívat (protože není dostatečně spojena s veřejnou cestou) žádat, aby mu soused za náhradu povolil nezbytnou cestu přes svůj pozemek. (<http://www.epravo.cz/top/efocus/novy-obcansky-zakonik-39-nezbytna-cesta-91363.html>)

² Reálného břemene: Reálné břemeno k věci zapsané do veřejného seznamu zatěžuje tuto věc tak, že dočasný vlastník věci je jako dlužník zavázán vůči oprávněné osobě něco jí dávat nebo něco konat (např. udržovat studnu pro jinou oprávněnou osobu). (<http://www.epravo.cz/top/efocus/novy-obcansky-zakonik-53-vecna-bremena-realna-bremena-91946.html>)

Ustanovení uvádí ty práva, která podléhají promlčení. Zákonodárci používají pro toto právo pojem: „*promlčení práva*“. Tato terminologie se používá nejen v České Republice, ale i na Slovensku, v Itálii či v Rakousku. (Lavický a kol.; 2014)

Jak již bylo řečeno, promlčením právo nezaniká, ale existuje dál. Promlčením se pouze oslabuje nárok, který podléhá zániku, a to pouze pokud dlužník vznesl námitku promlčení. Není to tak ale ve všech evropských zemích. Například v Německu se dle dikce zákona promlčuje jen nárok a ve Francii se promlčuje pouze právo na žalobu. (Lavický a kol.; 2014)

Z ustanovení § 611 také vyplývá, že majetkové práva se promlčují. Není-li v zákoně výslovně uvedeno o majetkovém právu, že promlčení nepodléhá, tak toto právo promlčení podléhá. (ustanovení § 611 NOZ)

U jiných práv však platí opak. Jiná práva se nepromlčují v tom případě, že zákon nestanoví jejich promlčitelnost. (Lavický a kol.; 2014)

Majetkové právo značí možnost nakládat se jměním. Z hlediska ustanovení § 611 NOZ se majetková práva dělí na majetkové právo promlčitelné a majetkové právo nepromlčitelné. Nepromlčitelným majetkovým právem jsou: vlastnické právo, právo na ochranu osob, právo na výživné, dále také takové právní jednání stojící na rozhraní hmotného a procesního práva. Za majetková práva se pokládá i takové právní jednání, které nevede k přímému prosazení určitého majetkového práva, ale je jasným předpokladem pro další uskutečnění. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Pod pojmem majetkové právo se rozumí právní věda závazková práva, věcná práva, práva z dědění a majetková práva z duševního vlastnictví – tyto práva se promlčují. Pak jsou ty, ale i nepromlčitelná majetková práva, jako je právo domáhat se vypořádání neoprávněné stavby či určení doby plnění. (ustanovení § 100 odst. 2 OZ)

V nové právní úpravě jsou stanoveny výjimky taxativně přímo zákonem. Tyto výjimky jsou stanoveny buďto NOZ nebo zvláštními zákony. (Lavický a kol.; 2014)

Nová právní úprava také plně vymezuje zákonné výjimky z právního institutu promlčení. Ve druhé větě o promlčení je tedy zakotveno ustanovení o jiných než majetkových

právech, podle kterého tato práva podléhají promlčení, jen pokud to stanoví zákon. Příkladem je ustanovení § 612. (Lavický a kol.; 2014)

Co se týče práva na život a důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí a další obdobná osobní práva, se promlčují jen práva na odčinění újmy, která byla způsobena na těchto právech. (ustanovení § 612 NOZ)

Důvodová zpráva k ustanovení § 612 NOZ uvádí: „*Osobní práva nemajetkové povahy se nepromlčují. Je-li však na nich způsobena újma, promlčí se právo na jednotlivá plnění vyplývající z této újmy.*“ (Důvodová zpráva; 2014)

Nepromlčitelnými osobními nebo také osobnostními právy jsou pouze taková oprávnění, která vedou ke zdržení se dalších zásahů a taktéž právo na odstranění následku vzniklého z porušení těchto práv. Ovšem právo na peněžní odčinění majetkové újmy je bráno jako typ práva na náhradu škody, tudíž se promlčuje. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Předešlá právní úprava neobsahovala o promlčení osobních a neosobních práv ani zmínku. K tomu, že se taková práva nepromlčují, dospěla soudní praxe. V zákoně bylo upraveno, že se promlčují majetková práva, ale o osobních a neosobních právech tam nebylo nic zmíněno, tudíž se nepromlčovala. Co se týkalo práva na náhradu nemajetkové újmy, která byla způsobena porušením osobních nebo neosobních práv, bylo těžké rozhodnout, zda se to bude, respektive nebude promlčovat. Nakonec Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že se taková práva promlčovat nebudou, protože právní institut promlčení má za cíl zajistit respektování a ochranu osobnosti FO, tudíž ho nelze vyřadit z okruhu nepromlčitelných nemajetkových práv. (Lavický a kol.; 2014)

Z Judikatury: „*Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o.z. je jedním z dílčích a relativně samostatných prostředků ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzické osoby, Vzniká tehdy, kdy morální satisfakce jako ryze osobní právo k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků protiprávního zásahu do osobnostních práv nedostačuje, a byť jde o satisfakce v oblasti nemateriálních osobních práv (obdobně jako u bolestného a ztížení společenského uplatnění či u stanovení hodnoty autorského díla nebo předmětu průmyslového vlastnictví), jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobní právo majetkové povahy (viz R 4/2008). Proto právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle ustanovení § 13 odst. 2 o.z. promlčení podléhá.*“ (NS 31 Cdo 3161/2008)

V případě, že je splnění dluhu zajištěno zástavním nebo zadržovacím právem, tak se zástavní respektive zadržovací právo nepromlčí dříve, než pohledávka. To však neznamená, že se zástavní právo nepromlčí, dokud má zástavní věřitel movité věci tuto věc stále u sebe nebo ji pro někoho opatruje třetí osoba. Dojde-li k poskytnutí jistoty převodem práva, není promlčení pohledávky důvodem pro zpětný převod práva osobě, kterou byla jistota poskytnuta. (ustanovení § 609 a následující NOZ)

Ustanovení § 613 se zabývá promlčením práv z výživného. „Právo na výživné se nepromlčuje, práva na jednotlivá opětuující se plnění však promlčení podléhají.“ (ustanovení § 613 NOZ)

Do práva na výživné je zahrnuto výživné mezi manželi dále výživné rozvedeného manžela, výživné mezi rodiči a dětmi a také předky a potomky. Výživné taktéž dostávají neprovdané matky. (Lavický a kol.; 2014)

Právo na výživné nepodléhá promlčení, protože je to osobní právo. Jednotlivé splátky výživného jako forma plnění vyživovací povinnosti už promlčení podléhá, protože je to majetková složka. (Pavelková; 2011)

Výživné se poskytuje v pravidelných dávkách, a jak již bylo výše řečeno, tyto jednotlivé dávky promlčení podléhají. Promlčecí lhůta běží od začátku splatnosti dané dávky a u každé dávky běží zvlášť. Jestliže bylo právo na výživné uznáno povinným či pravomocně přiznáno soudem, pak se promlčuje za 10 let ode dne, kdy došlo k uznání dluhu. Nebo také ode dne, kdy se právo podle uznání dluhu mělo plnit (ustanovení § 639), anebo kdy se dle soudního rozhodnutí mělo plnit (ustanovení § 640). U dávek, které jsou splatné až po uznání dluhu nebo jsou pravomocné dle soudního rozhodnutí, se právo promlčuje v obecné promlčecí lhůtě, tedy v lhůtě, která trvá tři roky. (Lavický a kol.; 2014)

2.3. Promlčení a dobré mravy

Institut promlčení je založen na tom, aby věřitelé po uplynutí stanovené lhůty, neměli možnost svá subjektivní občanská práva s úspěchem časově neomezeně a autoritativně vynucovat. (Češka a kol.; 1987)

Promlčení má motivovat účastníky právních vztahů, aby své subjektivní práva a povinnosti realizovali včas, protože tím, jak plyne čas, dochází k tomu, že je náročnější objasnit skutkovou podstatu. (Lavický a kol.; 2014)

Promlčení ukazuje dvě zásady soukromého práva. První zásadou je *vigilantibus iura skripta sunt* (v doslovném překladu to znamená, že zákony jsou psány bděle). Tato zásada vyžaduje, aby se účastníci právních vztahů starali o svá subjektivní práva a povinnosti, a tím zajistili, že budou realizovány včas. Druhou zásadou je právní jistota, že po uplynutí zákonné promlčecí lhůty se právní stav nebude měnit. Jestliže věřitel během plynutí promlčecí lhůty nedbá o svá subjektivní práva a od dlužníka nepožaduje plnění povinnosti, pak je tento dlužník oprávněn k tomu myslet si, že věřitel nemá o plnění zájem, naopak má zájem na trvání současného právního stavu. (Lavický a kol.; 2014)

Kdyby nebylo právního institutu promlčení, mohlo by se stát, že by byl dlužník vystaven nucenému výkonu na základě rozhodnutí soudu, a to během dlouhé a neurčité doby. Občas se však stane, že je námitka promlčení zneužita, a to tak, že je použita i přesto, že k promlčení došlo bez zavinění věřitele. Kvůli takovýmto případům se právní praxe musí někdy vypořádávat s otázkou, zda soud musí k námitce vždy přihlídnout. (Lavický a kol.; 2014)

Nejvyšší soud České Republiky shrnul své závěry ohledně námítky promlčení a s tím souvisejících dobrých mravů ve svém rozsudku sp. zn. 25 Cdo 1839/2000. Soud zaujal k námitce promlčení takové stanovisko, že se ve výjimečných případech může stát, že promlčení bude v rozporu s dobrými mravy, musí být však splněny tyto podmínky: Pokud se jedná o zneužití práva, a to v neprospěch účastníka, který zapříčinil marné uplynutí promlčecí lhůty a vzhledem k němuž by v takovéto situaci byl zánik nároku na plnění, (kvůli uplynutí promlčecí lhůty) přespříliš tvrdým postihem. Přespříliš tvrdý postoj se bere ve srovnání k rozsahu a charakteru uplatňovaného práva či k důvodům, pro které své právo včas neuplatnil. (Lavický a kol.; 2014)

2.4. Promlčecí lhůta

Promlčecí lhůtu upravuje NOZ v ustanovení § 619 – 653.

Zajímavostí může být, že v předcházející právní úpravě byla promlčecí lhůta nazývána promlčecí dobou, a to jak v ObchZ, tak v OZ.

ObchZ z roku 1964 shledával pojmy lhůta a doba jako synonyma. Tato skutečnost se však stávala předmětem kritiky. Dle právní vědy doba představuje časový úsek, během kterého něco trvá a je vymezen začátkem a koncem. Uplynutí doby je závislé na počítání času – například výpovědní a záruční doba. Oproti tomu lhůta je dána pro účastníka právního vztahu, aby svým vlastním projevem vůle, vyvolal právní následek. Jako příklad lze uvést lhůtu pro akceptaci oferty (návrh na uzavření smlouvy), promlčecí a prekluzivní lhůta. (Lavický a kol.; 2014)

NOZ přitom docela důsledně rozlišuje význam promlčecí doby a promlčecí lhůty. V NOZ se tedy setkáváme pouze s promlčecí lhůtou. (Lavický a kol.; 2014)

Promlčecí doba, je takový časový úsek, po jehož uplynutí zaniká právo na právo či povinnost. Promlčecí lhůta pak značí čas, který je stanoven k uplatnění práva jedné strany u strany druhé. (Zuklínová; 2013)

Typicky se jako příklad uvádí výpovědní doba z nájmu. Uplynutím výpovědní doby automaticky nastává konec nájemného vztahu, aniž kdokoliv z účastníků musí učinit jakékoliv právní jednání po podání výpovědi. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Důležité je si uvědomit, že na vliv běhu promlčecí doby nemá vliv změna věřitele ani dlužníka. Tedy to, že určitá věc je převedena z vlastnictví osoby A, do vlastnictví osoby B neznamena, že od nabytí dané věci osobou B počíná běžet nová promlčecí doba, zůstává běžet ta původní. (ustanovení §111 OZ, ustanovení §400 ObchZ)

V praxi je znát rozdíl při určování posledního dne lhůty, respektive doby. Pokud je posledním dnem doby víkend či svátek zůstává tentýž den dnem posledním. Na rozdíl pak u lhůty je to tak, že pokud poslední den připadne na sobotu, neděli či svátek, poslední den lhůty se přesouvá na nejbližší nadcházející pracovní den. (Knoblochová; 2013)

Jestliže výpovědní doba z nájmu bytu vyjde na sobotu, tak nájem skončí v sobotu, a ne

v pondělí. Když ale promlčecí lhůta připadne na sobotu, tak skončí až v pondělí. (Knoblochová; 2013)

2.4.1. Délka promlčecí lhůty

Délka promlčecí lhůty je popsána v NOZ ve dvou částech, nejprve jako obecná ustanovení - ustanovení § 629 a ustanovení § 630. Dále je délka promlčecí lhůty stanovená pro zvláštní případy popsané v ustanoveních § 631 až § 644. (ustanovení §629 – 644 NOZ)

Ustanovení § 629 odst. 1 NOZ uvádí: „*Promlčecí lhůta trvá tři roky.*“ Tehdy se jedná o lhůtu subjektivní. (ustanovení § 629 NOZ)

V ustanovení § 629 odst. 1 je upravena subjektivní promlčecí lhůta, která začíná běžet v okamžiku, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé – kdy se oprávněná osoba mohla či měla dozvědět o okolnostech rozhodných pro zahájení plynutí promlčecí lhůty. Tříletá subjektivní promlčecí lhůta plyne v rámci objektivní promlčecí lhůty, která je upravena v ustanovení § 629 odst. 2. (Lavický a kol.; 2014)

Subjektivní promlčecí lhůta běží ode dne, kdy mohlo právo být uplatněno poprvé, a to za předpokladu, že se oprávněný o svém právu dozvěděl, respektive se o tom dozvědět mohl nebo musel. (Dvořák, Švestka, Zuklínová a kol.; 2013).

Objektivní promlčecí lhůta se uplatňuje tehdy, kdy zákon neurčí, že je délka promlčecí lhůty jiná. (ustanovení § 631 – 644 NOZ)

Délka objektivní promlčecí lhůty je uváděna zákonodárcem pouze pokud se jedná o majetková práva. Tudíž z toho vyplývá, že objektivní promlčecí lhůta neexistuje pro osobní a neosobní práva podléhající promlčení dle ustanovení § 611. Jelikož objektivní promlčecí lhůta u těchto práv neexistuje, promlčují se tato práva jen subjektivní promlčecí lhůtou. (Lavický a kol.; 2014)

Předešlá a současná právní úprava se liší i z hlediska terminologie upřesnění okamžiku, kde bylo zahájeno plynutí objektivní promlčecí lhůty. (Lavický a kol.; 2014)

Předešlá právní úprava používala termín splatnost, současná právní úprava používá termín dospělost. Pojem splatnost byl vyhovující pro peněžité závazky, ale pokud se jednalo o jiné než peněžité plnění, tak se pojem splatnost musel vykládat extenzivně (rozsáhle). Termín dospělost vyhovuje plnění jakéhokoliv druhu. (Lavický a kol.; 2014)

Objektivní promlčecí lhůta plyne po dobu deseti let. Začíná plynout od okamžiku, kdy majetkové právo věřitele vůči dlužníkovi dospělo. (Lavický a kol.; 2014)

Dospělost práva, latinsky *actio nata* (actio= žaloba, nata=narodena), znamená, že nastal první den, kdy mohla být žaloba úspěšně použita oprávněnou osobou. Předčasně podaná žaloba se totiž může zamítnout. (Dvořák, Švestka, Zuklínová a kol.; 2013)

U majetkového práva dojde k promlčení nejdéle za 10 let od doby, kdy právo dospělo, nestanoví-li zákon jinak. Jinou délku promlčecí lhůty si také mohou stanovit strany samy. (ustanovení § 629 odstavec druhý NOZ)

Co se týká pracovně právních vztahů, tam délku lhůty vypočítává zákoník práce, konkrétně ustanovení § 330. Předmětem jsou:

- Dvoutříměsíční lhůta³, ve které je možné podat žalobu na určení, jestli byly splněny veškeré podmínky pro sjednání pracovního poměru na dobu určitou. (ustanovení § 39 odst. 5 zákoníku práce)
- Dvoutříměsíční lhůta sloužící k podání žaloby na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru výpovědí, zrušením ve zkušební lhůtě, dohodou či okamžitým zrušením. (ustanovení § 72 zákoníku práce)
- Patnáctidenní lhůta pro uplatnění práva na náhradu škody při odpovědnosti zaměstnavatele na odložených věcech. (ustanovení § 57, 58 a 59 zákoníku práce)
- Dvoutříměsíční lhůta běžící ode dne, kdy byla nabyta účinnost přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů či nabytí účinnosti přechodu výkonu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, pro něž platí, že pokud do uplynutí lhůty zaměstnanec rozváže pracovní poměr za použití výpovědi ne-

³ Tyto lhůty jsou ale lhůtami prekluzivními a hmotněprávními, tedy musí být poslední den podána žaloba u soudu, tj. poslední den lhůty musejí být již musí doručena – nestačí podání na poštu v poslední den lhůty.

bo dohody, může se u soudu domáhat určení, že k rozvázání pracovního poměru došlo z důvodu zásadního zhoršení pracovních podmínek. (ustanovení § 339a odst. 1 zákoníku práce)

- Tříměsíční lhůta na uplatnění žaloby na přiměřenou úpravu potvrzení o zaměstnání. (ustanovení § 315 zákoníku práce)

(Stránský, Samek a Horecký; 2014)

Strany si mohou délku promlčecí lhůty zkrátit či prodloužit. Nejméně však musí trvat jeden rok a nejdéle patnáct let. Tato promlčecí lhůta se počítá ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Strany si ale promlčecí lhůtu nemohou zvolit kratší v případech, že se jedná o právo na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví a dále o právo vzniklé z úmyslného porušení povinnosti. (ustanovení § 630 NOZ)

Předešlá právní úprava chápala zákonná ustanovení týkající se promlčení jako kogentní (nevyhnutelné, nepozměnitelné). Podstatným průlomem vnímání kogentní povahy právního institutu promlčení je ustanovení § 630 NOZ. Podle tohoto ustanovení si mohou zúčastněné strany sjednat jinou než zákonem stanovenou délku promlčecí lhůty. Omezení je tu takové, že nelze sjednat delší či kratší promlčecí lhůtu, která by byla v neprospěch slabší strany. To, kdo je slabší strana, plyne z povahy věci všude tam, kde existuje mezi stranami faktická nerovnováha. Nerovnováha týkající se skutečné možnosti uplatnit a obhajovat své zájmy. Jde tedy o poměry mezi osobami, které nejsou pro nedostatek věku či z jiného důvodu plně svéprávné, a osobami plně svéprávnými. Dále jsou to vztahy mezi spotřebiteli a dodavateli, zaměstnanci a zaměstnavateli a podobně. (Šmíd; 2014)

K ujednání o kratší nebo delší promlčecí lhůtě lze dojít jen před splatností závazku. Toto platí jen u smluvních práv. (ustanovení § 630 odst. 1 NOZ)

Dle důvodové zprávy je možno sjednat si rozdílnou délku promlčecí lhůty jen v případech lhůt subjektivních. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Předešlá právní úprava obsahovala ustanovení, podle kterých nebylo možno měnit délku trvání promlčecí lhůty, respektive doby pomocí dohody účastníků. ObchZ však v ustanovení § 401 dovozoval dlužníkovi prodloužit promlčecí lhůtu za pomoci písem-

ného prohlášení. Celkově ale promlčecí lhůta nesměla překročit délku deseti let. Zkrácení promlčecí lhůty nebylo možné ani v obchodněprávních vztazích. (Lavický a kol.; 2014)

V NOZ se promlčecí lhůta upravuje dispozitivně, což znamená, že je upřednostňována dohoda účastníků právního vztahu před zákonem určenou délkou promlčecí lhůty. Toto platí však pouze ve vztahu k subjektivní promlčecí lhůtě. (Lavický a kol.; 2014)

Právní věda řeší, zda je možno upravovat a měnit délku promlčecí lhůty pouze jednostranným právním ujednáním dlužníka či věřitele. Měnit délku trvání promlčecí lhůty v konečném důsledku mohou měnit strany pouze vzájemnou dohodou. V zákoně ale není výslovně zakázaná možnost, že by byla promlčecí lhůta měněno pouze jednostranným právním jednáním některého z právního vztahu. Kdyby se tak stalo, muselo by být dohlédnuto na to, aby nebyly porušeny dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo, které se týká postavení osob obsahující právo na ochranu osobnosti. (Lavický a kol.; 2014)

Například jednostranné jednání dlužníka, při kterém dojde k tomu, že se promlčecí lhůta prodlouží, je ve prospěch věřitele. Tudíž nedojde k situaci, která by byla v nesouladu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Pokud by se ale mohlo stát, že by dlužník jednostranným právním projevem promlčecí lhůtu zkrátil, bylo by toto jednání v neprospěch věřitele, nebylo by možné toto jednostranné právní jednání uskutečnit. (Lavický a kol.; 2014)

Zákon stanovuje i další omezení ve věci o délce promlčecí lhůty, těmi-to omezeními jsou omezení časového, osobního a věcného charakteru. Ustanovení § 630 odst. 1 upravuje omezení časového charakteru, tedy časový interval, v rámci kterého si mohou účastníci právního vztahu sjednat subjektivní promlčecí lhůtu. Sjednaný časový interval nesmí být kratší než jeden rok a delší než patnáct let. Důvodová zpráva říká, že jednoleťá promlčecí lhůta vychází z Návrhu všeobecného referenčního rámce. Zatímco horní hranice patnáct let je dána nejdelší možnou objektivní promlčecí lhůtou, kterou připouští NOZ, a to například ve věci náhrady úmyslně způsobené škody. (Lavický a kol.; 2014)

Omezení osobního a věcného charakteru je upraveno taktéž v ustanovení § 630 tentokrát však v odstavci 2. (ustanovení § 630 odst. 2.)

Ustanovení § 631 až 644 nesou společný nadpis – Zvláštní ustanovení. Tato ustanovení obsahují rozdílně ustanovenou délku či počátek plynutí promlčecí lhůty. V některých ustanoveních je dvojitý způsob určení promlčecích lhůt. Buď je délka lhůty určena číselným údajem (např. ustanovení § 633 – „do tří let“ nebo ustanovení § 635 – „za deset let“). V daném případě tedy plyne taková promlčecí lhůta, která má přesně daný začátek a konec. V druhém případě je délka promlčecí lhůty dána slovem „nejpozději“, což evokuje, že v určitém případě se vyskytuje jak lhůta subjektivní, tak i lhůta objektivní. Subjektivní právo plyne od okamžiku, kde se právo mohlo poprvé uplatnit a objektivní od okamžiku, kdy právo dospělo. (Lavický a kol.; 2014)

Ustanovení § 631 říká: „*Bylo-li právo zapsáno do veřejného seznamu, promlčí se za deset let ode dne, kdy mohlo být vykonáno poprvé.*“ (ustanovení § 631 NOZ)

Do veřejného seznamu se zapisují zákonem stanovené skutečnosti a do veřejných seznamů může kdokoliv volně nahlédnout. Příkladem veřejného seznamu je katastr nemovitostí.

Délka promlčecí lhůty práv zapsaných ve veřejných seznamech je desetiletá, stejně jako obecná promlčecí lhůta dle ustanovení § 629 odst. 2. Rozdílem však je, že v ustanovení § 631 je jasně stanoveno, že se právo promlčí za deset let, kdežto ustanovení § 629 odst. 2. uvádí „nejpozději za deset let“. Začátek plynutí promlčecí lhůty je okamžikem, kde mohlo být právo zapsáno do veřejného seznamu poprvé uplatněno. (Lavický a kol.; 2014)

Dalším případem je právo na vydání bezdůvodného obohacení. Právo na vydání bezdůvodného obohacení upravuje ustanovení § 638, které uvádí: „*(1) Právo na vydání bezdůvodného obohacení se promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo.*“ (ustanovení § 638 NOZ)

(2) Bylo-li bezdůvodné obohacení nabyto úmyslně, promlčí se právo na jeho vydání nejpozději za patnáct let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo.“ (ustanovení § 638 NOZ)

Bezdůvodné obohacení znamená, že se někdo na úkor někoho jiného obohatí a je vysvětleno v ustanovení § 2991 NOZ, který říká, že bezdůvodným obohacením je: plnění

bez právního důvodu, plnění z právního důvodu, který odpadl, protiprávní použití věci hodnoty, a to, že někdo plnil za osobu jinou, která měla plnit sama. (Lavický a kol.; 2014)

Škůdce, který způsobil škody, a to buď protiprávním jednáním či na základě jiných skutečností, se na úkor poškozeného obohátí. Poškozený má pak právo, v rámci promlčecí doby, zažádat o náhradu škody. Pokud se promlčí právo na náhradu škody, může se poškozený domáhat vydání bezdůvodného obohacení. (Lavický a kol.; 2014)

Ustanovení § 638 odst. 1 stanovuje objektivní délku promlčecí lhůty. Stejně jako u náhrady škody platí, že se právo promlčí nejpozději za deset let, od nabytí bezdůvodného obohacení. Subjektivní promlčecí lhůta je i v tomto případě 3 roky. Existuje však možnost, že se strany domluví na kratším nebo delším trvání této lhůty. Subjektivní promlčecí lhůta začne plynout v okamžiku, kdy se ochuzený dozvěděl o bezdůvodném obohacení a zná totožnost osoby, která je povinna k vydání toho, co bezdůvodně nabyla. Objektivní promlčecí lhůta však běží již od okamžiku, kde k bezdůvodnému obohacení došlo, respektive den poté, co k bezdůvodnému obohacení došlo. (Lavický a kol.; 2014)

V ustanovení § 638 odst. 2 je upravena patnáctiletá promlčecí lhůta, která se použije tehdy, kdy dojde k bezdůvodnému obohacení úmyslně. (ustanovení § 638 NOZ)

Úmysl přitom může být ve formě přímého a nepřímého úmyslu. O přímý úmysl se jedná tehdy, pokud obohacený věděl, že se svým jednáním bezdůvodně obohátí a obohátit se chtěl. O nepřímý úmysl jde tehdy, pokud obohacený věděl, že se svým jednáním může bezdůvodně obohátit a jestliže se tak stalo, je s tím srozuměn. (Lavický a kol.; 2014)

Ve zvláštních ustanoveních je také ustanovení, které se týká dědictví. Konkrétně ustanovení § 643 odstavec první uvádí: „ *Přešla-li povinnost na dědice, skončí promlčecí lhůta nejdříve uplynutím šesti měsíců ode dne, kdy bylo dědici nabytí dědictví potvrzeno.*“ (ustanovení § 643 NOZ)

Věřitel se po smrti dlužníka dostává ohledně své pohledávky do nejistoty. Je to způsobeno tím, že ne vždy se snadno a rychle najde dědic, který by převzal dluh zemřelého. Kvůli tomu je stanoveno, že promlčecí lhůta neskončí dříve než šest měsíců od okamžiku, kdy bylo dědictví dědicem naplněno. Stejně je to u dodatečném objevení majetku u

právnícké osoby. Právnícká osoba bude z tohoto důvodu obnovena. (Důvodová zpráva; 2014)

Jak již bylo zmíněno, před 1. lednem 2014, tedy než nabyl NOZ účinnosti, byla promlčecí lhůta dvojitá. Podle ObchZ trvala obecná promlčecí lhůta čtyři roky a dle OZ trvala o rok méně, tedy roky tři. NOZ tedy přejal délku promlčecí lhůty od OZ. Kromě délky lhůty od tohoto zákoníku taktéž převzal dělení promlčecí lhůty, předtím doby, na subjektivní a objektivní. (ustanovení § 629 odstavec první NOZ, ustanovení §101 OZ, §397 ObchZ)

Důvod, proč byla přejata tříletá promlčecí lhůta a ne čtyřletá, není vysvětlen ani v důvodové zprávě. Dle právní vědy je tříletá promlčecí lhůta dost dlouhá na to, aby věřitel mohl uplatnit své právo u soudu. (Lavický a kol.; 2014)

Změna délky promlčecí lhůty nastala u bezdůvodného obohacení a u náhrady škody. Objektivní promlčecí lhůta byla před účinností NOZ tříletá a subjektivní promlčecí doba trvala dva roky. Nyní je tomu tak, že objektivní promlčecí lhůta byla prodloužena na deset let a subjektivní na tři roky. Když navíc bylo bezdůvodné obohacení či škoda způsobena úmyslně, prodlužuje se objektivní promlčecí lhůta na patnáct let. (ustanovení § 636 a § 638 NOZ, ustanovení § 106 OZ)

Kratší promlčecí doba, konkrétně jednoletá, se používala v právu týkajícího se zasílatele a dopravce při vzniklé škodě na dopravovaných věcech, anebo při opoždění dané zásilky. (ustanovení § 398 ObchZ).

To platilo pouze tehdy, když nešlo o škodu vědomě způsobenou. Jednoletá promlčecí lhůta se také aplikovala při právu určení obsahu budoucí smlouvy. V případě, kdy šlo o opačný případ a stanovila se promlčecí lhůta delší, mohla trvat až 10 let. Desetiletá lhůta se používala v právu na náhradu škody (ustanovení § 398 ObchZ).

Delší promlčecí lhůta mohla být stanovena i na základě jednostranným projevem vůle zavázané strany, tj. prohlášením. V tomto prohlášení muselo být jasně dáno, o kolik se promlčecí lhůta prodlužuje. Prodlužovat se lhůta mohla vícekrát, nejvíce však na délku deseti let. (ustanovení § 401 ObchZ)

V NOZ je nejdelší možný čas běhu promlčecí lhůty stanoven na 15 let. (ustanovení § 630 NOZ)

Při řešení případů podle NOZ platí, že pokud je promlčecí lhůta změněna v neprospěch slabší strany, tak se nepřihlíží k dohodě a platí původně sjednaná délka promlčecí lhůty. (ustanovení § 629 a 630 NOZ)

To, která strana je slabší, vyplývá z charakteru věci tam, kde je mezi stranami reálná nerovnováha. Jde tedy o vztahy mezi osobami, kdy například kvůli věku či jiné situaci, plně nesvéprávná osoba stojí proti svéprávné osobě. Dále to platí pro vztahy: spotřebitel – dodavatel, nájemce – pronajímatel, atd. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Ustanovení § 636 odst. 2 udává příklad použití maximální promlčecí lhůty, tedy až patnácti let. Zákon říká: *„Byla-li škoda nebo újma způsobena úmyslně, promlčí se právo na její náhradu nejpozději za patnáct let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla. To platí i v případě vzniku škody nebo újmy porušením povinnosti v důsledku úplatkářství spočívajícího v nabídce, slibu nebo dání úplatku jiným než poškozeným nebo v přímém či nepřímém vyžádání úplatku od poškozeného.“* (ustanovení § 636 odstavec druhý NOZ)

Přechodná ustanovení NOZ stanovují, že pokud byla smlouva uzavřená do 31.12.2013 a byla uzavřená podle úpravy ObchZ, bude platit čtyřletá promlčecí lhůta, a to i tehdy, když začne promlčecí lhůta běžet až po 1. 1. 2014. Smluvní strany se ale mohou domluvit na tom, že se jimi pořízená smlouva bude řídit NOZ. (Svobodová; 2014)

Největší progres zaznamenala nová právní úprava právě v délce promlčecí lhůty. Je-li to v některých případech těžké rozhodování, zda použít OZ nebo ObchZ, přineslo sjednocení obou zákoníků do NOZ velké zjednodušení a zpřehlednění této problematiky.

Celkově je vlastně délka promlčecí lhůty jediná podstatná změna v předešlé právní úpravě promlčení.

2.4.2. Počátek promlčecí lhůty

Ustanovení § 619 odst. 1 uvádí, že promlčecí lhůta započne běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Týká se to práva vymahatelného u orgánu veřejné moci. (ustanovení § 619 odst. 1 NOZ)

Je zapotřebí určit, zda je pohledávka promlčena, a to tak, že musíme určit pro každý konkrétní příklad začátek promlčecí lhůty a délku jejího plynutí. Počátek promlčecí lhůty upravují ustanovení § 619 – 628 a délka promlčecí lhůty je upravena v ustanovení § 629. (Lavický a kol.; 2014)

Promlčecí lhůta plyne ode dne, kdy mohlo být právo poprvé uplatněno před orgánem veřejné moci podáním žaloby k soudu, popřípadě podání návrhu k příslušnému orgánu veřejné moci. (Lavický a kol.; 2014)

Orgánem veřejné moci je nejen civilní soud ale i jiný orgán veřejné správy, který je k tomu ze zákona povolán. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Dle předešlé právní úpravy, konkrétně ustanovení § 101 OZ, se spojoval moment uplatnění práva na promlčení a splatnost pohledávky, tj. dlužník měl povinnost poskytnout věřiteli plnění tak, jak bylo dohodnuto ve smlouvě. Dle nové právní úpravy je to ten okamžik, kdy mohlo být právo uplatněné poprvé. (Lavický a kol.; 2014)

ObchZ, konkrétně ustanovení § 391 odst. 2, uváděl, že u práva na uskutečnění právního úkonu, jako například právo na odstoupení od smlouvy, běží promlčecí doba od té chvíle, kdy mohl být poprvé právní úkon učiněn. V případě odstoupení od smlouvy to může být hrubé porušení nájemní smlouvy nájemcem. Promlčecí doba začíná běžet v tu chvíli, kdy se o tomto porušení dozvěděl pronajímatel bytu. (Plíva; 2009)

„Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.“ (ustanovení § 619 odstavec druhý NOZ)

Z ustanovení § 619 odst. 2 vyplývá, že věřitel nemůže své právo u soudu uplatnit, a to do té doby, dokdy nezná skutkové okolnosti věci. Právo může být uplatněno, až když se oprávněná osoba dozví o okolnostech, které jsou rozhodující pro začátek plynutí

promlčecí lhůty. Například u práva na náhradu škody jsou tyto okolnosti dány vědomostí o škodě a o osobě, která je povinna k náhradě škody. (Lavický a kol.; 2014)

Vazba počátku obecné promlčecí lhůty je na vědomosti věřitele oslabena, a to tak, že počíná běžet buď v okamžik, kdy se o svém právu věřitel dozvěděl, nebo tehdy, kdy se o tom dozvědět mohl, respektive musel. Takto se postupuje jen tehdy, kdy čas plnění vyplývá ze smlouvy či ze zákona. Za těchto okolností věřitel musí plnit, i když k tomu nebyl věřitelem vyzván. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Počátkem promlčecí lhůty se zabývá NOZ v ustanovení § 619 - § 628. V jednotlivých ustanoveních je popsán počátek běhu promlčecí lhůty pro různé případy. (ustanovení § 619 – 628 NOZ)

Ku příkladu ustanovení § 620 NOZ – Počátek promlčecí lhůty při náhradě škody. Z uvedeného ustanovení vyplývá:

„(1) Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty a práva na náhradu škody zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. To platí obdobně i pro odčinění újmy.

(2) Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody způsobené vadou výrobku podle § 2939 zahrnují vědomost o škodě, vadě a totožnosti výrobce.“ (ustanovení § 620 NOZ)

V prvním odstavci tohoto ustanovení je zřejmá návaznost na ustanovení § 619 odst. 2, který upravuje okolnosti rozhodné pro uplynutí subjektivní promlčecí lhůty, a to ve věci náhrady škody či jiné nemajetkové újmy. (Lavický a kol.; 2014)

Při rozhodování o náhradě škody je třeba přihlížet k určitým okolnostem. Jednou z okolností je vědomost o škodě, tzn., že se poškozený musí o škodě nejprve dozvědět. Z této okolnosti vyplývají dvě podmínky pro uplatnění náhrady škody.

- První podmínkou je, že sám poškozený, a ne jiná osoba, se musí o škodě dozvědět. Toto v případě FO nezpůsobuje žádný problém. Výjimka je uplatňována ve vztahu k osobě, která není v plném rozsahu svéprávná⁴.

Když se jedná o PO stačí, když se o škodě dozví zaměstnanec, který má za úkol předcházet vzniku škody.

- Druhou podmínkou je to, že poškozený se musí dozvědět o škodě samé. To že se dozví, že došlo k protiprávnímu jednání, nestačí k úspěšnému uplatnění práva před orgánem veřejné moci. Poškozený se musí dozvědět o majetkové újmě určitého druhu a rozsahu, kterou je možno objektivně vyčíslit v penězích.

Druhá okolnost, která je taktéž nezbytná k uplatnění práva na náhradu škody je vědomost o škůdci – osoba, která je povinna škodu nahradit. Toto se použije například tehdy, když je škůdcem nezletilá osoba. Pak za škodu odpovídá zákonný zástupce, přestože škodu sám nezpůsobil. (Drápal, Bureš a kol.; 2009)

Dalším příkladem je ustanovení § 622 NOZ: „*Jedná-li se o újmu na zdraví nezletilého, který není plně svéprávný, počne promlčecí lhůta nejdříve běžet, až se nezletilý stane plně svéprávným. Nenabude-li plné svéprávnosti, nepočne promlčecí lhůta běžet, dokud mu dovršením zletilosti nebude jmenován opatrovník.*“ (ustanovení § 622 NOZ)

Škoda na zdraví se promlčuje uplynutím tříleté subjektivní lhůty, a to jak u zletilých tak i nezletilých. U osoby, která byla v době vzniku odškodnění újmy na zdraví nezletilá, začne běžet tříletá promlčecí lhůta až tehdy, kdy se nezletilý stane svéprávným. Nezávisle-li plně svéprávnosti zletilostí, tak okamžikem určení opatrovníka. Promlčecí doba začne běžet před dovršením zletilosti v tom případě, kdy nezletilý uzavře manželství anebo mu bude svéprávnost přiznána. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Je-li způsobena újma nezletilé osobě, přibude k okolnostem (viz výše), které jsou rozhodující pro plynutí promlčecí lhůty i třetí okolnost. Třetí okolností je dovršení plnoletosti poškozeného. To znamená, že pokud se poškozený dozví o újmě na zdraví a o osobě, která je povinna k úhradě před tím, než dovrší plnoletost, promlčecí lhůta ply-

⁴ Svěprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat). (ustanovení § 15 odst. 2 NOZ)

nout nezačne. Promlčecí lhůta začne plynout až po dovršení osmnácti let. Stane-li se, že se poškozený nedozvěděl o dalších rozhodných okolnostech (újmy a osoby povinné k náhradě) před dovršením plnoletosti, započne běžet promlčecí lhůta, až když se o těchto skutečnostech dozví. Objektivní promlčecí lhůta při náhradě újmy na životě a zdraví neexistuje, což plyne z ustanovení § 636 odst. 3. (Lavický a kol.; 2014)

Zákon dále stanoví odchylně počátek běhu promlčecí lhůty u práva na pojistné plnění. U tohoto práva počíná promlčecí lhůta běžet po uplynutí jednoho roku od pojistné události. (ustanovení § 626 NOZ)

Pojistná událost je taková událost, která je nahodilou událostí krytou pojištěním, a to dle ustanovení § 2758 odst. 1. V praxi vznikají problémy s určením dne pojistné události. Při újmě na zdraví se považuje za den pojistné události den, kde se újma na zdraví projevila, ne den, kdy k poškození zdraví došlo. (Lavický a kol.; 2014)

V pojistných věcech začíná promlčecí lhůta plynout až po roce, co k pojistné události došlo. Promlčecí lhůta tedy začíná běžet v den, který je shodný se dnem, kdy k pojistné události došlo. (ustanovení § 605 odst. 2.)

Zkrácení a prodloužení promlčecí lhůty není ve věcech pojištění možné a k případným dohodám o úpravě promlčecí lhůty se nepřihlíží. (Lavický a kol.; 2014)

2.4.3. Běh promlčecí lhůty

„Promlčecí lhůta běží od svého počátku až do dne, kdy uplyne stanovené nebo ujednané časové období, tj. lhůta.“ (Zuklínová; 2013)

Například promlčecí lhůta u nesvéprávného a její běh upravuje ustanovení § 645. (ustanovení § 645 NOZ)

Ustanovení § 645 je potřeba interpretovat v souvislosti s ustanovením § 570 odstavcem druhým NOZ, který říká, že právní jednání nepůsobí vůči ne plně svéprávné osobě, dříve než projev vůle dojde k jejímu opatrovníkovi či k jejímu zákonnému zástupci. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Když nastane případ, že osoba potřebuje zákonného zástupce nebo opatrovníka, začne promlčecí lhůta daného práva této osoby běžet dnem, kdy osoba zákonného zástupce nebo opatrovníka získá. Toto je jeden z příkladů, kdy dochází k takzvanému přetržení nebo jinak také přerušeni promlčecí lhůty. (ustanovení § 645 NOZ)

Přetržení respektive přerušeni promlčecí lhůty znamená, že se během běhu lhůty stala nějaká událost respektive překážka, a tudíž bylo nutno promlčecí lhůtu pozastavit. Takovéto příklady uvádí NOZ v ustanovení § 645 až 651. Zákon stanoví, jaká právní situace nastane a jak se dále bude postupovat. (Lavický a kol.; 2014)

Ustanovení § 646 uvádí: „*Mezi manžely nepočne promlčecí lhůta běžet ani neběží, dokud manželství trvá. To platí obdobně i pro práva mezi osobami žijícími ve společné domácnosti, mezi zastoupeným a zástupcem, opatrovancem a opatrovníkem nebo poručencem a poručníkem.*“ To znamená, že vztah mezi jednotlivými dvojicemi musí nejprve skončit, aby mohla promlčecí lhůta běžet. (ustanovení § 646 NOZ)

Ustanovení § 647 se zabývá během promlčecí lhůty při mimosoudním řešení sporů. Toto ustanovení uvádí: „*V případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka o právu nebo okolnosti, která právo zakládá, počne promlčecí lhůta plynout poté, co věřitel nebo dlužník výslovně odmítne v takovém jednání pokračovat; počala-li promlčecí lhůta plynout již dříve, po dobu jednání neběží.*“ (ustanovení § 647 NOZ)

Mimosoudním jednáním se rozumí mediace⁵ a dle NOZ nově i negociace (vyjednávání), konciliace (smíření) a facilitace (usnadnění, obnovení činnosti či aktivity). Z ustanovení vyplývá, že stačí uzavření jakékoliv dohody mezi věřitelem a dlužníkem o tom, že svůj spor budou řešit mimosoudně, a to bez ohledu na formu, kterou smlouva má. Tímto ustanovením se posiluje právní postavení věřitele, který může využít alternativní prostředky řešení sporu s dlužníkem, a to bez obav, že se jeho právo promlčí. Díky možnosti mimosoudního jednání se odlehčí soudům od sporů, které jdou vyřešit alternativně. (Lavický a kol.; 2014)

Ustanovení § 647 se zabývá dvěma situacemi, kdy promlčecí lhůta neplyne. Za prvé je to tehdy, kdy promlčecí lhůta plynout nezačala, a strany mezi sebou uzavřely dohodu, že budou v dané věci jednat mimosoudně. Tehdy plyne promlčecí lhůta až poté, co jedna strana odmítne pokračovat v jednání o právu a okolnostech. Za druhé, pokud se jedná

⁵ Mediace je výhodný způsob řešení sporů, protože není postaven na konfrontaci ale na smírném řešení sporů. (<http://business.center.cz/business/pojmy/p2457-mediace.aspx>)

o mediaci, tak promlčecí lhůta začne plynout dnem ukončení mediace (ustanovení § 6 č. 202/2012 Sb.). V případě řešení sporu pomocí jiného alternativního způsobu, započne promlčecí lhůta plynout zánikem dohody o mimosoudním řešení sporů. (Lavický a kol.; 2014)

NOZ upravuje překážky, hrozby a omyly pro běh promlčecí lhůty, konkrétně v ustanovení § 650. (ustanovení § 650 NOZ)

Ustanovení § 650 stanovuje: „*Promlčecí lhůta neběží po dobu, kdy se věřiteli hrozbou brání právo uplatnit. To platí i v případě, když věřitel právo neuplatnil, jsa dlužníkem nebo osobou dlužníku blízkou lživě uveden v omyl.*“ (ustanovení § 650 NOZ)

Toto ustanovení má za cíl poskytnout právní ochranu věřitele v případech, kdy své právo neuplatňuje ze strachu z újmy, a to jak na právech majetkových, tak i na právech osobních, a to nejenom osobních právech svých, ale i osob jemu blízkých. Respektive se nejedná jen o strach z újmy, ale o újmu způsobenou omylem, který byl vyvolán dlužníkem nebo osobou dlužníkovu blízkou. Hrozba i omyl jsou překážkou pro plynutí promlčecí lhůty. (Lavický a kol.; 2014)

Plynutí promlčecí lhůty se obnovuje po odstranění překážek hrozeb nebo omylů – poté běží promlčecí lhůta ve své zbytkové části. Může ale nastat případ, že by zbytková promlčecí lhůta byla velice krátká na to, aby věřitel u soudu uplatnil svá práva řádně a včas. Kvůli takovým situacím je v ustanovení § 652 prodloužena promlčecí lhůta, a to na šest měsíců. Toto ustanovení se použije tehdy, pokud je zbytková délka promlčecí lhůty kratší než šest kalendářních měsíců. (Lavický a kol.; 2014)

Ustanovení § 651 uvádí: „*Promlčecí lhůta neběží po dobu, dokud trvá vyšší moc, která věřiteli v posledních šesti měsících promlčecí lhůty znemožnila právo uplatnit.*“ (ustanovení § 651 NOZ)

Toto ustanovení se zabývá překážkami vyšší moci pro běh promlčecí lhůty. (ustanovení § 651 NOZ)

Za vyšší moc lze pokládat okolnosti vzniklé nezávisle na vůli věřitele, a kterým věřitel nemohl předejít a ani je nemohl odstranit. Promlčecí lhůta započne pro překážku vyšší moci jen v případě, že se překážka vyskytla v posledních šesti měsících promlčecí lhůty, anebo tehdy, kdy je uplatnění práva věřitelem znemožněno vyšší mocí. Jestliže

ale věřitel i navzdory vyšší moci mohl právo uplatnit, pak nezačne promlčecí lhůta plynout. Dojde-li k odstranění překážek vyšší moci, pak promlčecí lhůta plyne dál. Plyne v délce šesti měsíců ode dne, kdy opět začala plynout. (Lavický a kol.; 2014)

2.4.4. Stavení a přetržení promlčecí doby

Touto problematikou se zabýval jak ObchZ, konkrétně ustanovení § 402 až 407, tak i OZ v ustanovení § 112 - § 114. V NOZ je tato problematika zakotvena v ustanovení § 645 a násl. (Lavický a kol.; 2014)

Ustanovení § 402 uvádělo: „*Promlčecí doba přestává běžet, když věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoliv právní úkon, který se považuje podle předpisu upravující soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva již v zahájeném řízení.*“ (ustanovení § 402 ObchZ)

Promlčecí doba také přestala běžet, jestliže věřitel zahájil rozhodčí řízení⁶. Rozhodčí řízení muselo odpovídat podmínkám sepsaných v rozhodčí smlouvě, anebo se řídilo pravidly, kterými se řídilo rozhodčí řízení.

Jestliže byla zahájena mediace, dle zákona o mediaci, promlčecí doba přestávala běžet. (ustanovení § 404 a ObchZ)

Pokud bylo právo uplatněno již před promlčením, ustanovení § 402 a ustanovení § 404, ale zároveň nebylo během tohoto řízení rozhodnuto v té samé věci, znamenalo to, že promlčecí doba běžet nepřestala. (ustanovení § 405 ObchZ)

Došlo-li k písemnému uznání dlužníkovu závazku, začala běžet nová promlčecí doba. Začala běžet od tohoto uznání a trvala čtyři roky. (ustanovení § 407 ObchZ)

2.4.5. Obnovení nároku a běh nové promlčecí lhůty

Obnovení nároku a běh nové promlčecí lhůty upravuje ustanovení § 653 ve dvou odstavcích: „(1) *Bylo-li právo již promlčeno a uznal-li dlužník svůj dluh, nárok se obnoví a počne plynout nová promlčecí lhůta ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Určí-li však*

⁶ Rozhodčí řízení, někdy též arbitráž. Je to způsob řešení sporů nezávislými a nestrannými rozhodci. Bývá to využíváno jako náhrada civilního procesu při řešení majetkových sporů. (ustanovení § 1 a 2 zákon č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů)

dlužník v uznání i dobu, do které splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby.

(2) Bylo-li právo, ačkoliv bylo již promlčeno, přiznáno rozhodnutím orgánu veřejné moci, použije se odstavec 1 obdobně. (ustanovení § 653 NOZ)

Uznání dluhu je jeden ze způsobů utvrzení dluhu. Je to dlužníkově jednostranné prohlášení o existenci dluhu, a to jak z hlediska důvodu dluhu tak i výše dluhu. Tímto je založena vyvratitelná právní domněnka o tom, že dluh v době uznání trval. Uznáním dluhu (buď písemně, nebo konkludentně, tj. zaplacením úroků, splacení části dluhu) se přeruší plynutí původní promlčecí lhůty (pokud již začala běžet) a začne plynout nová promlčecí desetiletá lhůta, a to ode dne, kdy došlo k uznání dluhu. Pokud se jedná o již promlčený dluh, lze ho též uznat, ale pouze písemnou formou. Jestliže dojde k uznání promlčeného dluhu, dojde k obnovení věřitelova nároku a začne běžet nová desetiletá promlčecí lhůta. (Lavický a kol.; 2014)

K obnovení nároku a promlčecí lhůty může dojít i rozhodnutím orgánu veřejné moci. Jak již bylo uvedeno, soud k námitce nepřihlíží, pokud není vznesena. Dalším případem, kdy soud k námitce nepřihlíží, je případ, který je v rozporu s dobrými mravy nebo z důvodu jiných okolností uvedených v ustanovení § 610 a ustanovení § 617. V případě, že je promlčené právo přiznáno orgánem veřejné moci, tak se právo obnoví a začne běžet nová promlčecí lhůta, opět desetiletá. (Lavický a kol.; 2014)

Jedná se o to, že pokud dlužník uzná svůj dluh, započne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy došlo k uznání tohoto dluhu. Taktéž to platí v případě, že orgán veřejné moci přizná někomu právo, ačkoliv toto právo již bylo promlčeno. (ustanovení § 653 NOZ)

Dluh může být uznán a právo může být přiznáno i v případě, že již došlo k promlčení práva. Tudíž se doporučuje pro tyto dva případy určit, že se v těchto případech nárok jako složka subjektivního práva obnoví a zároveň, že započne běžet nová promlčecí lhůta. (Důvodová zpráva; 2014)

Dle NOZ běží nová promlčecí lhůta ode dne, kdy byl závazek uznán, eventuálně ode dne, kdy mělo dojít, podle vykonatelného rozhodnutí, k plnění. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

Pokud dlužník při uznání závazku uvedl i dobu, do kdy splní, pak běží promlčecí lhůta od tohoto dne. To platí jen tehdy, kdy věřitel na novou dobu plnění přistoupí a

zároveň nevznese svůj požadavek k soudu dříve. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

V OZ byly taktéž stanoveny podmínky, kdy docházelo k přerušení běhu promlčecí doby. (ustanovení § 112 OZ)

Na příklad ustanovení §112 OZ uvádělo: „*Uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí doba od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo u jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí.*“ (ustanovení §112 OZ)

V praxi to znamenalo, že pokud se dala reklamovat námi koupenou věc, tak se záruční doba přerušila a začala běžet po navrácení opraveného zboží majiteli. (Občanský zákoník komentář, Svazek I; Švestka, Dvořák, Fiala a kol.; 2014)

V ObchZ bylo přerušení běhu promlčecí doby rozvedeno ještě detailněji. (ustanovení § 402 – 407 ObchZ)

2.5. Promlčení a prekluze

NOZ, stejně jako předtím OZ, příkládá výrazný rozdíl prekluzi a promlčení. Promlčení vysvětluje jako ztrátu nároku a prekluzi pak jako zánik práva. (Hájek & Zrvavecký 2013)

Dle již zrušeného ObchZ, je prekluzí takový případ, kdy je se zákonem s nedodržením lhůty pro uplatnění práva spojován i zánik samostatného práva. Prekluze se od promlčení liší dále tím, že při prekluzi nezůstává naturální obligace, tudíž ten, který splnil prekluzovaný dluh, plnil indebite (bez právního důvodu). V tomto případě by mohl to, co plnil, požadovat na zpět – a to podle ustanovení § 451 odst. 2 OZ. (Knappová, Švestka a kol.; 2002)

OZ, stejně jako NOZ uvádí, že je mezi prekluzí a promlčením určitá podobnost, ale tyto dva instituty se zároveň navzájem různí. Daná podobnost spočívá v tom, že jak v prekluzi, tak v promlčení pro věřitele nastávají nepříznivé následky (právní). Nastávají v důsledku toho, že věřitel právo neuplatnil v zákonem stanovené lhůtě. (Knappová, Švestka a kol.; 2002)

Rozdíl nastává v právních následcích. Prekluze je důvodem zániku nároku (úspěšné vymahatelnosti práva u soudu, a to za předpokladu, že uplatníme námitku promlčení) a zároveň při prekluzi zaniká i právo samotné. Oproti tomu při promlčení zaniká pouze nárok. Další rozdíl je ten, že námitku promlčení musí vznést dlužník, soud k ní z vlastní iniciativy nepřihlíží, ale k prekluzi soud přihlíží ze své úřední povinnosti. (Knappová, Švestka a kol.; 2002)

Když se právo promlčí, dlužník není povinen plnit, pokud právo nebylo vykonáno v promlčecí lhůtě. Pokud však dlužník plnil, ačkoliv již bylo po promlčecí lhůtě, nemůže se domáhat vrácení toho, co plnil. Soud k promlčení přihlíží jen v případě, že dlužník namítne, že je právo promlčeno. (Hájek & Zrvavecký; 2013)

Při prekluzi právo zaniká, a to pokud se dané právo nevykoná ve stanovené době. Takto se však děje jen v případech stanovených zákonem - NOZ ustanovení § 654. Prekluze se uplatní, i pokud ji dlužník nenamítne. Soud k ní musí přihlídnout z úřední povinnosti, tedy ex officio. (Hájek & Zrvavecký; 2013)

Prekluze je tedy následek marného uplynutí lhůty, která byla dána k vykonání práva. Následkem toho právo zaniká. Marně uplynutá lhůta se nazývá prekluzivní lhůta. Prekluzivní lhůty jsou uvedeny v NOZ ustanovení § 203 a ustanovení § 3062. (Dvořák, Švestka, Zuklínová a kol.; 2013)

3. Cíle a metodika

Bakalářská práce vznikla s cílem shrnout problematiku právního institutu promlčení do ucelené formy a objasnit termíny, které jsou s promlčením spjaty. Těmito termíny je myšleno: začátek, konec a plynutí promlčecí lhůty, dále délka a také přetržení této lhůty.

Teoretická část je věnována promlčení z hlediska popisu dle právní úpravy. Informace o tomto právním institutu jsem získávala primárně ze zákonů, konkrétně – zákon č. 531/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 64/1994 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Jelikož nová právní úprava nabyla účinnosti teprve před rokem (tj. 1. 1. 2014), není k dispozici velké množství dostupné literatury, z níž by se daly informace čerpat. Z literatury jsem čerpala primárně z publikací, které komentovaly jednotlivá ustanovení NOZ. Nejvíce materiálu jsem použila z publikace „*Občanský zákoník I, obecná část (§ 1 – 654) komentář*“ od Petra Lavického a kolektivu. Krom tištěných zdrojů jsem získávala informace také z internetových článků. V terminologii mi byla nejvíce nápomocna stránka „*business.center.cz*“.

Ve vlastní práci, která je rozdělena na dvě části, jsem se orientovala na aplikaci právního institutu promlčení v praxi. První část se zabývá tím, jak řeší a předchází promlčení pohledávek konkrétní obchodní společnost. Následně jsem navrhla vnitropodnikovou směrnici, která řeší předcházení promlčení pohledávek. Podnik totiž žádnou vnitropodnikovou směrnici prozatím nemá. Jako zdroj informací mi zde sloužil strukturovaný řízený rozhovor s jednatelem obchodní společnosti. Ve druhé části vlastní práce jsem čerpala ze soudní judikatury a uvedla dva případy rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. Byla vybrána rozhodnutí, které souvisejí s tématem této bakalářské práce – s námitkou promlčení a s námitkou, že je promlčením v rozporu s dobrými mravy. Soudní judikaturu jsem čerpala v právnickém programu ASPI, který je největší databází rozhodnutí Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, vrchních, krajských, městských, okresních a obvodních soudů. Tento program není volně přístupný a je placený, proto byl přístup k němu byl ztížený. Do programu jsem mohla nahlížet jen v jedné univerzitní učebně. Musím však říct, že mi tento program v mé bakalářské práci velmi pomohl.

4. Vlastní práce

Vlastní práce, tedy praktická část této bakalářské práce je rozdělena na dvě části. V první části je uveden příklad konkrétní obchodní společnosti, který popisuje, jak se tato obchodní společnost vypořádává s právním institutem promlčení v praxi. Jde především o to, jak subjekt předchází a řeší promlčení pohledávek.

Druhá část je složena ze dvou rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky. Rozhodnutí byla vybrána tak, aby v nich byla použita námitka promlčení a zároveň i námitka, která říká, že je promlčení v rozporu s dobrými mravy.

4.1. Řešení promlčení pohledávek konkrétní obchodní společnosti

Ve velkých obchodních společnostech existují vnitropodnikové předpisy a různé počítačové programy, které dohlížejí na to, aby nedocházelo k promlčení pohledávek. Velké korporace mívají velké množství pohledávek a je důležité, aby nedocházelo k jejich promlčování, podnik by se tím mohl totiž lehce připravit o finance, které mu náleží. Malé obchodní společnosti nemají takové množství pohledávek, je tedy snadnější na pohledávky dohlížet, kontrolovat dobu jejich splatnosti a předcházet jejich promlčování. Tudíž potřeba vnitropodnikového předpisu není nezbytná, ale i přesto může být obchodní společnosti nápomocna.

Pro vlastní práci proto byla vybrána menší obchodní společnost, která speciální program ani vnitropodnikovou směrnici prozatím nemá. Informace a způsobu řešení pohledávek této obchodní společnosti byly získány pomocí řízeného strukturovaného rozhovoru.

4.1.1. Základní údaje o společnosti

V rámci domluvy s jednatelem společnosti nebude subjekt ani jednatel v této práci jmenováni. Níže bude psáno obchodní společnost X a jednatel Y.

Tato obchodní společnost byla založena roku 1992 a zabývá se zpracováním dřeva. Jejimi produkty jsou konkrétně Europalety, palety EPAL, atypické dřevěné palety, chemicky ošetřené palety a v neposlední řadě palety a skladovací bedny dle požadavků

klienta. Obchodní společnost se krom toho také zabývá řezaným dřevem, řezivem, prvotním zpracováváním dřeva a výrobou dřevěných, okrasných pouzder a krabic sloužících k vystavování zboží.

4.1.2. Řízený rozhovor

Jako zdroj potřebných informací mi posloužil rozhovor s jednatelem společnosti. Pan jednatel byl velice vstřícný a neměl s rozhovorem větší problém. Podmínkou zůstala pouze anonymita.

1. Čím se Vaše obchodní společnost zabývá a kolik zaměstnává lidí?

Naše společnost se orientuje na zpracovávání dřeva. Jedná se primárně o výrobu a distribuci dřevěných palet, a to nejen po Česku, ale i v dalších zemích Střední a Východní Evropy. U palet však naše činnost nezůstává, věnujeme se řezivu a například vyrábíme i okrasné bedny sloužící k prezentaci zboží.

Nyní zaměstnáváme 20 lidí na hlavní pracovní poměr a dle potřeby máme v záloze další tři brigádníky.

2. S kolika pohledávkami se ročně potýkáte?

Každý rok je to samozřejmě jiné. Některé roky jsou, co se týká zakázek, silnější a některé slabší. V průměru je to však něco okolo 500 pohledávek za rok. Tento počet (přibližně) si už držíme několikátý rok a jsem s tímto číslem víceméně spokojeni.

3. Jak se s pohledávkami vypořádáváte?

V naší společnosti je veden záznam všech pohledávek. Tam můžeme vidět, zda jsou faktury splacené nebo zda u daného subjektu máme stále nesplacenou pohledávku. Tím, že je většinou ve smlouvě sjednána platba v hotovosti, velké množství dlouhodobých pohledávek nemáme. Je ale pravda, že po nás odběratelé začínají vyžadovat faktury s delší dobou splatnosti.

4. Kdo má ve Vaší obchodní společnosti na starost pohledávky, respektive dohled nad jejich splatností?

Speciální pozici na dozor pohledávek nemáme. Kontrolu pohledávek má mimo jiné na starost vedoucí odbytu.

5. *Stává se Vám, že dojde k promlčení pohledávek?*

Neřekl bych, že se nám to stává, ale je fakt, bohužel, že už jsme takové případy řešili. Nebylo jich však hodně. Za 22 let působení na trhu jsme se s tím setkali snad jen patnáctkrát. Myslím si, že je to stále dobré skóre.

6. *Kdo byl ve většině případů odpovědný za promlčení pohledávky?*

Je pravda, že párkrát to byla chyba personálu v odbytovém oddělení. Většina případů však nastala kvůli bankrotu odběratelské subjekty. Nikdy se u těchto firem našťěstí nejednalo o velké peněžní částky.

4.1.3. Syntéza získaných informací

V rozhovoru s panem Y jsem se dozvěděla, že obchodní společnost každoročně vystavuje okolo 500 faktur, a to již několik let po sobě. S množstvím zakázek je obchodní společnost relativně spokojena. Za dobu firemní existence (od r. 1992) neměl tento podnik větší problém s promlčením pohledávek. Když už k promlčení došlo, nebylo to v převážné většině zaviněno pracovníkem obchodní společnosti, ale bankrotem odběratelské společnosti. V žádném případě však podnik nepřišel o větší množství finančních prostředků. Velký podíl na tom, že obchodní společnost předchází promlčení pohledávek má to, že se většina faktur platí hotově.

V posledních letech se ale odstupuje od placení v hotovosti a odběratelé vyžadují delší dobu splatnosti faktur. Pokud bude nátlak na obchodní společnost X stále vzrůstat, obchodní společnost bude muset, v rámci udržení klientely, přistoupit na prodloužení splatnosti faktur, zvláště v případech stálých klientů. S prodloužením splatnosti nastane větší pravděpodobnost promlčení pohledávek. Obchodní společnost si tudíž bude muset začít dávat větší pozor na kontrolu dat splatnosti jednotlivých pohledávek. V budoucnu by se obchodní společnost měla inspirovat většími podniky a vytvořit vnitropodnikovou směrnici, která by sloužila ke kontrole, řízení a zabránění promlčení pohledávek.

4.1.4. Vnitropodniková směrnice týkající se promlčení pohledávek

Směrnice č. 1/2015

Obchodní společnost: X

Sídlo: xxxx

IČO: xxxxxx

Tato vnitropodniková směrnice byla vytvořena za účelem předcházení promlčení pohledávek. To jak zabezpečit, aby nedocházelo k promlčování pohledávek, zajišťuje směrnice v několika bodech (článcích).

Čl. I.

Vnitropodniková směrnice je v souladu se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a dále se zákonem č. 563/1991 Sb., zákon o účetnictví.

Čl. II.

Splatnost pohledávek je stanovena na jeden účetní měsíc, tj. 30 dnů. Týká se to pouze pohledávek placených fakturou. Obchodní společnost si s klientem může domluvit výjimky – například pokud se jedná o stálého klienta, je možno délku splatnosti prodloužit. Splatnost pohledávky se vždy uvede ve smlouvě.

Čl. III.

Každý uzavřený obchod mezi obchodní společností a zákazníkem musí být potvrzený pomocí písemné dokumentace. Bude se jednat buď o kupní smlouvu nebo o fakturu a dodací list.

Čl. IV.

Před uzavřením smlouvy si podnik ověří informace o odběrateli. Informace o tom, zda se obchodní společnost nenachází v insolvenční či zda obchodní společnost není v likvidaci.

Čl. V.

Pokud se bude jednat o objemnější, respektive nákladnější zakázku, může obchodní společnost požadovat finanční záruku.

Čl. VI.

Pokud nedojde ke splacení faktury do konce lhůty splatnosti ujednané ve smlouvě, přejde podnik k vymáhání pohledávky.

Nejprve je potřeba zjistit příčinu nezaplacení, a to buď písemnou nebo telefonickou komunikací s odběratelem. Z této komunikace se vyhotoví záznam, který se vloží do dokumentace.

Pokud není pohledávka splacena do 30 dnů po splatnosti, obchodní společnost pošle odběrateli písemnou upomínku, která bude vyzývat k zaplacení. Nastane-li situace, že pohledávka nebude splacena ani po 60 dnech od uplynutí splatnosti řádného termínu, přistoupí podnik k podání žaloby.

Čl. VII.

Osoba odpovědná za splatnost pohledávek je vedoucí odbytu. Vedoucí odbytu má povinnost pravidelně nahlížet do obchodního a insolvenčního rejstříku a kontrolovat, zda se obchodní společnost nenachází v insolvenci nebo zda není v konkurzu či v likvidaci.

Čl. VIII.

Tato vnitropodniková směrnice nabývá účinnosti dne 1. 5. 2015.

4.2. Judikatura

Druhá část vlastní práce se týká názorné ukázky rozhodnutí soudu v případě, že byla použita námitka promlčení a zároveň námitka na rozpor promlčení s dobrými mravy.

Jako příklad jsou zde uvedena dvě rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky. V obou případech se jedná o dovolání.

Stará právní úprava nepřikládala takovou důležitost dobrým mravům. Jak je na příkladech konkrétně ukázáno, námitka na promlčení v rozporu s dobrými mravy byla v obou případech zamítnuta.

4.2.1. Rozhodnutí 21 Cdo 85/2010

V prvním případě, respektive rozhodnutí se jednalo o určení vlastnického práva a o určení, že nemovitost je zatížena zástavním právem, vedeném u Okresního soudu v Karlových Varech. Jednalo se o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 13. srpna 2009.

Právní věta: „Uplatnění námitky promlčení by bylo možno posoudit jako rozporné s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.) jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení.“ (rozhodnutí 21 Cdo 85/2010)

V soudním sporu proti sobě stáli – na straně žalobce pan M. P. a na straně žalovaného pan P. H.

Již roku 2007 proti sobě pan M. P. a pan P. H. vznesli vzájemnou žalobu a pan P. H. (žalovaný) se domáhal, aby bylo určeno, že k nemovitosti nacházející se v kat. úz. Hroznětín - objekt bydlení ev. č. 107 Velký Rybník na st. p. č. 443 o výměře 21 m², st. parc. 443 o výměře 21 m² zastavěná plocha a nádvoří, parc. č. 2579 o výměře 997 m²

trvalý travní porost a parc. č. 2581 o výměře 114 m² vodní nádrž umělá, vše v kat. úz. Hroznětín, zapsané na LV č. 130 pro obec Hroznětín, kat. úz. Hroznětín u Katastrálního úřadu v Karlových Varech, KP Karlovy Vary (dále jen nemovitost) vážne zástavní právo v jeho prospěch, a to ve výši 600.000,- Kč dle smlouvy o půjčce a o zřízení zástavního práva ze dne 17. dubna 1998. Pan P. H. tvrdí, že zástavní právo k nemovitosti nemohlo, zaniknou, jelikož závazek pana M. P. v částce 600.000 Kč,- se nevyrovnal, a to proto, že nebyla realizována kupní smlouva.

Okresní soud v Karlových Varech rozsudkem ze dne 22. 8. 2007 určil, že žalobce je vlastníkem nemovitosti a rozhodl, že žalovaný je povinen žalobci zaplatit náklady řízení v hodnotě 51.980 Kč,-.

Žalovaný se odvolal ke Krajskému soudu v Plzni a tento soud rozsudek soudu prvního stupně zrušil a vrátil věc zpět soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Oproti rozhodnutí soudu prvního stupně, dospěl Krajský soud v Plzni k rozhodnutí, že dle obsahu výpisu z katastru nemovitostí, na nemovitosti zástavní právo nevázne.

Okresní soud v Karlových Varech rozsudkem ze dne 18. června 2008 určil, že k nemovitosti vážne zástavní právo ve prospěch žalovaného pana P. H., zajišťující závazek pana M. P., v částce 600. 000 Kč,-, a to dle smlouvy o půjčce a o zřízení zástavního práva ze dne 17. 4. 1998 mezi žalobcem a žalovaným. Námitka, která byla uplatněna žalobcem, totiž dle názoru soudu prvního stupně nemůže obstát.

Kvůli odvolání pana M. P., Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 13. 8. 2009 změnil rozhodnutí soudu prvního stupně, a to tak, že žalobu o určení, že na nemovitosti vážne zástavní právo ve prospěch žalovaného pana P. H., a to v částce 600.000 Kč,- zamítl. A dále žalovanému uložil zaplatit žalobci náklady řízení před soudem prvního stupně v částce 25.992 Kč,- a zároveň je žalovaný povinen žalobci zaplatit náklady na odvolací řízení v částce 25.300 Kč,-.

Krajský soud v Plzni souhlasil s Okresním soudem v Karlových Varech v tom, že byly splněny předpoklady naléhavého právního zájmu žalovaného na požadované určení. Zabýval se také námitkou vznesenou žalobcem na promlčení zástavního práva, které měla na dané nemovitosti váznout, dovodil, že žalobce se dovolal promlčení právního vztahu, kterého se žalovaný domáhá. Rozhodl tak na základě toho, že zajišťující právo na danou pohledávku pana P. H. vzniklo 31. 8. 1998 podle právní úpravy ustanovení § 151 f OZ, a to před jeho novelizací zákonem č. 165/1998 Sb., který říká, že právo na

uspokojení ze zástavy vzniká v den, kdy je zástavní věřitel oprávněn požadovat, aby pohledávka byla uhrazena z výtěžku získaného zpeněžením zástavy. Takový okamžik nastává tehdy, kdy dlužník zajištěnou pohledávku řádně a včas nesplnil, a že v dané věci právo žalovaného na uspokojení ze zástavy vzniklo dnem následujícím po uplynutí splatnosti žalovaným půjčené částky – dnem 1. 9. 1998. V tento den začala běžet tříletá promlčecí doba týkající se uplatnění nároku ze smlouvy o půjčce.

Krajský soud nesouhlasil s žalovaným, který tvrdil, že námitku promlčení zástavního práva lze zkoumat až v řízení o realizaci zástavního práva a zároveň odmítl názor žalovaného, že „ne příliš koncepční“ přístup při uplatnění námitky promlčení zástavního práva ze strany žalobce, pana M. P., se přiči dobrým mravům. Institut promlčení je institutem zákonným, lze však připustit, že ve výjimečné situaci, kdy by se uplatnění námitky promlčení přičilo dobrým mravům. V této souzené věci nelze opominout, že k uzavření smlouvy (na jejímž základě došlo k vzniku zástavního práva) došlo v souvislosti s od počátku neplatnou kupní smlouvou o půjčce. Žalobce odmítá, že by od žalovaného, tedy věřitele, přijal částku 600.000,- Kč. Krom toho byla námitka žalovaným uplatněna ve vztahu k ustanovení § 3 OZ, a to až v doplnění závěrečného návrhu ze dne 11. 8. 2008, a to aniž by uvedl, z jakého důvodu, respektive z jakých konkrétních okolností vyvozuje rozpor s námitkou promlčení zástavního práva s dobrými mravy vznesenou žalobcem. Vysvětlil to tak, že žalovaný promlčení pohledávky objektivně nezavinil.

Odvolací soud jednání uzavřel s tím, že v situaci, kdy žalobcem důvodně uplatněná námitka promlčení zástavního práva brání zabývat se odvolacím soudu věcně se uplatněným nárokem. Tudíž není možno dovodit, že uplatnění námitky promlčení ze strany žalobce by bylo výrazem zneužití práva v neprospěch žalovaného, a to v tom smyslu, aby byl odůvodněn tak velký zásah do principu právní jistoty, kterým je odepření práva námitku promlčení uplatnit.

Žalovaný v dovolání proti rozsudku odvolacího soudu namítá, že na danou věc se použije právní úprava OZ účinná od 1. 9. 1998 do 30. 4. 2000. Podle této právní úpravy se zástavní věřitel může domáhat zástavy i v případě, kdy není pohledávka splněna řádně a včas – dokonce i tehdy, kdy už je pohledávka promlčena. Jelikož občanský zákoník nestanovil, kdy se zástavní právo promlčelo, měla by se aplikovat desetiletá promlčecí doba. Žalovaný navrhl, aby byl rozsudek dovolacím soudem (Nejvyšší soud ČR) zrušen

a aby se věc vrátila k dalšímu řízení. Nejvyšší soud ČR přezkoumal napadený rozsudek a dospěl k názoru, že je dovolání neopodstatněné.

Pohledávka ze smlouvy o zřízení zástavního práva ze dne 17. 4. 1998 se stala splatnou. Jelikož právo na uspokojení dané pohledávky ze zástavy vzniklo do 30. 4. 2000, řídí se i v současné době ustanovením § 151 f OZ a také dalšími právními předpisy, které byly účinné do 30. 4. 2000.

V tomto případě byla pohledávka ze smlouvy o půjčce uplynutím tříleté obecné promlčecí doby promlčena, a to dnem 1. října 2001. Protože zástavní právo nebylo přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu ani jiného orgánu a zároveň nebylo zástavním dlužníkem písemně uznáno, došlo k promlčení zástavního práva marným uplynutím obecné tříleté promlčecí doby. Promlčecí doba začala běžet v den, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé, tedy 1. 10. 1998.

Obstát u soudu nemohla ani námitky, že je promlčení v rozporu s dobrými mravy, neboť v době, kdy zástavním právem ještě nebyla zástavní pohledávka promlčena, vycházel žalovaný z toho, že zástavním právem zajištěná pohledávka zanikla započtením a žalovaný se stal, na základě zápisu do katastru nemovitostí, výlučným vlastníkem nemovitosti.

Nejvyšší soud České republiky nakonec dovolání žalovaného zamítl.

4.2.2. Rozhodnutí 29 Cdo 656/2011

Právní věta: *„Jen ve velmi výjimečných situacích, kdy došlo k uplatnění námitky promlčení vůči účastníku, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil, je možné, aby uplatnění této námitky bylo shledáno zneužitím práva a přičilo se tak dobrým mravům.“* (rozhodnutí 29 Cdo 656/2011)

Při tomto sporu rozhodoval Nejvyšší soud ČR v právní věci žalobkyně M. C. Burzovní společnost a.s. v likvidaci proti žalované investiční společnosti České spořitelně, a.s. o zaplacení 38.767.698,- Kč o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 7. září 2010.

Žalobkyně M. C. se domáhala zaplacení dané částky jako bezdůvodné obohacení na straně žalovaného, které vzniklo plněním ze dne 4. 12. 1998 o převodu akcií obchodní společnosti XY, které nebyly dle žalobkyně platně uzavřeny. V lednu roku 1999 byl na společnost XY prohlášen konkurs, a to způsobilo, že se jejich akcie staly bezcennými.

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 13. února 2009, kterým tento soud zamítl žalobu o zaplacení částky 38.767.698,- Kč a uložil žalobkyni náhradu nákladů řízení a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud rozhodl, že jsou smlouvy platné, jelikož nebyly prokázány žádné tvrzené důvody na neplatnosti smluv – že žalovaná s úmyslem zvýhodnění své pozice prodávající zneužila důvěrné informace. Nejvyšší soud ČR uvedl, že to, že se obchodní společnost XY nachází ve špatné finanční a ekonomické situaci bylo zcela transparentně prezentováno široké veřejnosti. Tudíž musely být tyto informace známy i žalobkyni.

Jelikož byla vznesena námitka promlčení, musel se odvolací soud zabývat také počátkem a trváním čtyřleté promlčecí doby na vydání bezdůvodného obohacení dle ustanovení § 394 ObchZ. Promlčecí doba započala běžet dnem 10. 12. 1997, tudíž ke dni podání žaloby – 5. 12. 2006 byl nárok žalobkyně již promlčen. Rozhodl také, že námitka promlčení není v rozporu s dobrými mravy, a to podle ustanovení § 3 OZ a ani dle platné judikatury. V souzené věci totiž nejde o situaci, kdy by žalovaná celou dobu běhu promlčecí doby ubezpečovala žalobkyni, že nárok z bezdůvodného obohacení vypořádá a přitom tak v dané době neučinila.

Paní M. C. však nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu a tvrdila, že informace o finanční situaci obchodní společnosti XY veřejně známy nebyly, tudíž je nemohla znát. Dovolatelka také nesouhlasí s tím, že námitka promlčení není v rozporu s dobrými mravy a předložila otázku, v jakém konkrétním případě je možné posoudit námitku promlčení za rozpornou s dobrými mravy a jak velký rozsah je při tomto dokazování nutno provést.

Dovolání však bylo zamítnuto.

Na dodavatelčinu otázku ohledně námitky promlčení a dobrých mravů bylo zodpovězeno tak, že již v usnesení ze dne 6. září 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04, Ústavní soud

uzavřel, že "námitka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje, ale mohou nastat situace (např. v poměru mezi nejbližšími příbuznými), že uplatnění této námítky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Za situace, kdy ze skutkových zjištění odvolacího soudu vyplynulo, že žalovaná nezneužila při uzavírání smluv důvěrné informace, neboť informace, které považuje žalobkyně za důvěrné, byly obecně známé. Zároveň dovolatelka spatřuje rozpor s dobrými mravy v tom, že se o důvodu neplatnosti smluv (kterým má být právě tvrzené zneužití informací) dozvěděla až po uplynutí promlčecí lhůty, je zcela zjevné, že nešlo o situaci, kdy by uplatnění námítky promlčení bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem uplatňovaného práva, a že tedy nepřipadá v úvahu aplikace závěrů citovaného usnesení.

4.2.3. Kdy by byla námitka, že je promlčení v rozporu s dobrými mravy, v obou případech uznána?

Uznání námítky, že je promlčení v rozporu s dobrými mravy, by bylo možné, pokud by došlo k tomu, že by právní institut promlčení byl použit na úkor žalovaného P. H., respektive České spořitelny, kteří by marné uplynutí běhu promlčecí doby nezpůsobili. Zároveň by musela nastat situace, že v důsledku toho, že došlo k uplynutí promlčecí doby, by pro žalované byl postih plynoucí z promlčení velmi tvrdý. Velmi tvrdý postih v porovnání s rozsahem a charakterem uplatněného práva a rovněž s příčinami, kvůli kterým právo nebylo uplatněno včas.

Dané podmínky by musely být uskutečněny ve velmi velké intenzitě, aby nastala situace, že by byl prokázán tak velký zásah do principu právní jistoty, kterým je odmítnutí práva uplatnit námitku, že je promlčení v rozporu s dobrými mravy.

Aby byla takováto námitka úspěšná, muselo by zaniknutí nároku žalovaného v odůvodnění námítky znamenat, že v daném případě je pro pana P. H., respektive pro Českou spořitelnu skutečně mimořádně tvrdou. Zároveň by museli žalovaní jasně do-

svědčit, že právo nebyli schopni u soudu uplatnit včas, a to kvůli nějaké relevantní příčině.

5. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala právním institutem promlčení. Krom obecného popisu toho, co promlčení znamená, byla práce zaměřena i na jeho dílčí části, jako je promlčecí lhůta, začátek a konec promlčecí lhůty, její délka a přetržení. V práci byla také krátce popsána prekluze a rozdíl mezi ní a promlčením.

Cílem práce bylo přinést ucelený popis této problematiky a dále komparace promlčení dle staré právní úpravy – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů s novou právní úpravou, tj. zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Jak již bylo několikrát řečeno, po nabytí účinnosti NOZ došlo ke zrušení OZ i ObchZ a NOZ předešlý dualistický výklad právního institutu promlčení sjednotil. Tím se stala tato problematika přehlednější.

Právní úprava nezůstala úplně beze změny. Změna nastala v předmětu a délce promlčecí lhůty. Větší změny však nenastaly.

I po shrnutí promlčení do jedné právní úpravy, je tato problematika pro běžnou veřejnost ne zcela známá a jasná. Tato práce by tudíž měla pomoci v pochopení právního institutu promlčení lidem bez právního vzdělání, protože s promlčením se může setkat kdokoli.

Ve vlastní práci jsem se zaměřila na aplikaci právního institutu promlčení do praxe. Vlastní práce je rozdělena na dvě části. Přičemž v první části je na základě rozhovoru s jednatelem dřevozpracující obchodní společnosti a informacích z něj plynoucích vytvořena vnitropodniková směrnice. Tato vnitropodniková směrnice by měla pomoci subjektu předcházet promlčování pohledávek. Ve druhé části jsem se zabývala judikaturou. Jelikož jsou pro NOZ důležité dobré mravy, a to i v souvislosti s právním institutem promlčení, vybrala jsem případy, které s dobrými mravy souvisejí. Bohužel ještě nejsou k dispozici rozhodnutí dle právní úpravy NOZ. Byla tudíž vybrána rozhodnutí dle staré právní úpravy, a to tak, že jeden příklad je řešen na základě OZ a druhý na základě ObchZ.

I. Summary and keywords

The aim of this thesis is to explain the legal term "limitations". This work is based on the new Law no. 89/2012 Coll., Civil Code, which has been effective since 2014. The thesis compares the limitation according to the new Civil Code with the Law no. 40/1964 Coll., The Civil Code and the Law no. 513/1991 Coll., The Commercial Code.

The work describes specific changes, advantages, and disadvantages between the new and old legal arrangement. In terms of this paper there was made an analysis *de lege lata*. For clearer and more comprehensive explanation of the legal institution of limitation, in the literature review is described rulings or judicial decisions, judgments or resolutions.

The main part of this thesis consists of two parts. In the first part is described how one company solves limitation of claims. After interview with executive manager was suggested Intercompany directive which can be helpful for the company. In the second part of main part are also specific examples of solutions limitation according to the Civil Code and Commercial Code.

Key words

Limitation

Civil Code

Object of limitation

Judgement

II. Zdroje:

Knižní zdroje

- Češka, Z. & kol. (1987). *Občanský zákoník. Komentář. Díl 1–2*. Praha: Panorama
- Drápal, L., Bureš, J., & kol. (2009). *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2019 Sb.
- Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. & kol. (2013). *Občanské právo hmotné (1. vyd.)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika
- Knapp, V., & Knappova, M. & kol. (1995). *Občanské právo hmotné, Svazek I*. Praha: Codex
- Knappova, M. & Švestka, J. & kol. (2002). *Občanské právo hmotné*. Praha: ASPI publishing
- Lavický, P. & kol. (2014). *Občanský zákoník I, obecná část (§ 1 – 654) komentář*. Praha: C. H. Beck
- Plíva, S. (2009). *Obchodní závazkové vztahy (2. aktualizované vydání)*. Praha: ASPI
- Stránský, J., Samek, V., & Horecký J. (2014). *Nový občanský zákoník a pracovní právo: s praktickým výkladem pro veřejnost*. Praha: Sondy
- Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. & kol. (2014). *Občanský zákoník. Komentář, Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a. s.

Internetové zdroje

- Hájek, M. & Zrzavecký, J. (2013). *91363. Nový občanský zákoník – 39. nezbytná cesta*. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/efocus/novy-obcansky-zakonik-39-nezbytna-cesta-91363.html>
- Hájek, M. & Zrzavecký, J. (2013). *91946. Nový občanský zákoník – 53. věcná břemena – nezbytná cesta*. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/efocus/novy-obcansky-zakonik-53-vecna-bremena-realna-bremena-91946.html>

Havit s.r.o. (ND). *Mediace (mezi soukromými subjekty)*. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p2457-mediace.aspx>

Knoblochová, V. (2013). *Nový občanský zákoník – přechodná ustanovení*. Dostupné z: <http://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/novy-obcansky-zakonik/novy-obcansky-zakonik-%E2%80%93-prechodna-ustanoveni/>

Patermanová, L. (2014). *Promlčení. Srovnání právní úpravy dle NOZ, SOZ a OBCHZ*. Dostupné z: <http://www.hblaw.eu/cz/aktuality/52-promlčení-srovnání-právní-uprav-y-dle-noz-soz-a-obchz.html>

Šmíd, J. (2014). 92888. *Sjednání délky promlčecí lhůty ve smyslu § 630 NOZ*. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/sjednani-delky-promlceci-lhuty-ve-smyslu-630-noz-92888.html>

Právní předpisy

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Počítačový program

Právnícký program ASPI